

Sisekaitseakadeemia
Politsei-ja piirivalvekolledž

Roland Heinsoo

PIIRIESINDAJATE TEGEVUS EESTI VABARIIGI JA VENE
FÖDERATSIOONI AJUTISEL KONTROLLJONEL NING SELLE
EFEKTIIVSEMAKS MUUTMISE VÕIMALUSED LÕUNA
PREFEKTUURI NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:
Heiki Suomalainen, MBA

Muraste 2013

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: juuni 2013
Töö pealkiri eesti keeles: Piiriesindajate tegevus Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni ajutisel kontrolljoonel ning selle efektiivsemaks muutmise võimalused Lõuna prefektuuri näitel	
Töö pealkiri inglise keeles: The function of border representatives on the temporary control line between Republic of Estonia and the Russian Federation and the possibilities for improving efficiency based on the of example Southern prefecture.	
Töö autor: Roland Heinsoo	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas: Allkiri:
Lühikokkuvõte: <p>Käesolev lõputöö on esitatud 55-l leheküljel. Viidatud allikate nimekirja kuulub 29 ühikut. Töös on esitatud 12 joonist ja 5 lisa. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning resümee on esitatud inglise keeles</p> <p>Käesoleva lõputöö <i>eesmärk</i> on uurida piiriesindajate hetketegevust ning efektiivsemaks muutmise võimalusi, mille tulemusel saaks rääkida turvalisemast riigist, milles on kaitstud isikute põhiõigused ja -vabadused.</p> <p>Käesoleva lõputööl on kaks alaeesmärki. Esimene alaeesmärk on anda ülevaade piiriesindajate ülesannetest ning kohustustest, et lõpptulemina saaks rääkida korrektselt tõendatud piirivahejuhtumist. Teine alaeesmärk on uurida sümbioosina piirivahejuhtumi tõendamist, kultuuride erinevust ning efektiivsust, et saaks rääkida efektiivsest piiriesindajate abide ametisse nimetamise protsessist ning piirivahejuhtumi lahendamisest.</p> <p>Uurimustulemustest selgus, et piiriesindaja abid teevad ära põhilise töö piirivahejuhtumite lahendamisel. Kuid samas selgub, et 48% piiriesindaja abid on määratud ilma nendelt nõusolekut küsimata või on piiriesindaja abi funktsiooni täitmine sisse kirjutatud ametijuhendisse. Uurimuse läbiviimisel ei saa tõestada ega ka ümber lükata, et piiriesindaja abid, kes on või ei ole tunnetanud dubleerimist sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühistulevaatuse akti koostamisel, et nad nõustuks või ei nõustuks, et nimetatud tõendid oleksid integreeritud ühtsesse vormi.</p> <p>Käesolevat tööd saab kasutada tulevaste piiriesindus teenistusse määratavate ametnike väljaõpetamisel ning samas ka koolituse läbiviimisel kui ka koolituse planeerimise etapis, et millele koolitusel tähelepanu pöörata. Lõputööl on marginaalne kasu ka kolledžis piirivalvemooduli valinud ametnike väljaõppes.</p>	
Võtmesõnad: sisejulgeolek, piiriesindaja, efektiivsus, kultuuride erinevus, tõendamine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: internal security, border representative, culture difference, verification	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledži raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud:	
Kolledži direktor: Aivar Toompere	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele:	
Juhendaja: Heiki Suomalainen	Allkiri:

SISUKORD

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	3
SISSEJUHATUS	5
1. PIIRIESINDAJAD JULGEOLEKU TAGAMISEL	8
1.1. Sisejulgeoleku mõiste- ja olemus/ kontseptsioon.....	8
1.2. Piiriesinduse kujunemine ja hetkeolukord.....	9
1.3. Piiriesindaja tegevus sisejulgeoleku tagamisel.....	11
2. PIIRIVAHEJUHTUMI EFEKTIIVNE LAHENDAMINE.....	15
2.1. Efektiivsus	15
2.2. Kultuuriline erinevus	17
2.3. Ebaseadusliku ajutise kontrolljoone ületuse tõendamine	18
3. UURIMUS PIIRIESINDAJATE MÄÄRAMISEST NING SÜNDMUSKOHA VAATLUSPROTOKOLLI JA ÜHISÜLEVAATUSE AKTI INTEGREERITUSEST	22
3.1. Uurimuse eesmärk ja meetodid	22
3.2. Valimi iseloomustus	23
3.3. Uurimistulemuste analüüs	25
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	36
JOONISTE LOETELU	37
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	38
LISAD	41
LISA 1. PIIRIÄÄRSETEVALDADE RAHVAARVU MUUTUS 2009 – 2013.....	41
LISA 2. PIIRIESINDAJAD JA ASETÄITJAD 1997 – 2013.....	42

LISA 3. KÜSITLUS PIIRIESINDAJA ABIDELE.....	43
LISA 4. INTERVJUU PIIRIESINDAJALE	49
LISA 5. INTEGREERITUD SÜNDMUSKOHA VAATLUSPROTOKOLL JA ÜHISÜLEVAATUSE AKT	51

SISSEJUHATUS

Kuritegevus nagu ka majandus on muutunud üha enam globaalsemaks. Väga raske on kaardistada, et mingis kindlas regioonis on ainult mõnedele tunnustele vastavad kuriteod. Teekond, mida kuritegelik tegevus läbib, on pikk. Sageli saab ta alguse ühes riigis ning nn valmisprodukt jõuab läbi mitme riigi sihtkoha riiki. Siinkohal on kohane märkida ka inimkaubandust (prostituatsioon, tööle sundimine mitte humaansetel tingimustel jne).

Piiriesindajatel, piiriesindaja asetäitjatel ja piiriesindaja abidel on märkimisväärne roll Eesti Vabariigi sisejulgeolekus. Üheks nende ülesandeks on lahendada ebaseaduslikud piiriületused koostöös naaberriigi piiriesindajatega, nende asetäitjatega või abidega. Antud töö fookuses on ebaseaduslike piiriületuste lahendamine. Selleks peab piiriesinduse teenistuses olev ametnik olema kui „mini diplomaat“. Peale erialaoskuste peab ta oskama olla kui diplomaat, et esindada Eesti Vabariiki vääriliselt ning hoida häid suhteid naaberriigi kolleegidega, sealjuures arvestama kultuuriliste eripäradega.

Teema **aktuaalsus** tuleneb asjaolust, et autorile teadaolevalt ei ole piiriesindajate tegevust Eestis varasemalt uuritud. Samas tuleb möönda, et leidub küll mõningaid ainetöid antud teemal. Teiseks tuleneb teema aktuaalsus 2011. ja 2012. aastal ebaseaduslike piiriületuste arvu suurenemisest, mis nõuavad piiriesindajate, piiriesindaja asetäitjate või piiriesindajate abide sekkumist piirivahejuhtumite lahendamisel.

Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni valitsuste vahel sõlmitud kokkuleppes piiriesindajate tegevusest on möödunud rohkem kui 16 aastat. Lõuna prefektuuri vastutusalas on suurenenud viimastel aastatel ebaseaduslikud piiriületused salakauba ja ebaseadusliku sisserände osas, mis nõuavad piiriesindajate sekkumist juhtumite lahendamisse. Kuna antud valdkonnas puudub varasem uurimus kokkuleppe kehtivusest alates siis on oluline **uurida** piiriesindajate rolli ebaseaduslike piirivahejuhtumite lahendamisel. Sellega seoses on paslik **uurida** ka piiriesindajate määramise protsessi.

Käesoleva lõputöö **eesmärk** on uurida piiriesindajate hetketegevust ning efektiivsemaks muutmise võimalusi, mille tulemusel saaks rääkida turvalisemast riigist, milles on kaitstud isikute põhiõigused ja -vabadused. Selleks kaardistab töö autor piiriesindajate hetkeülesanded.

Samuti uurib töö autor teoreetiliste materjalide põhjal efektiivistamise võimalusi läbi organisatsiooni käitumise ja juhtimise ning menetlusökonomikat tõendamise osas.

Käesoleva lõputööl on kaks **alaeesmärki**. **Esimene alaeesmärk** on anda ülevaade piiriesindajate ülesannetest ning kohustustest, et lõpptulemina saaks rääkida korrektselt tõendatud piirivahejuhtumist. **Teine alaeesmärk** on uurida sümbioosina piirivahejuhtumi tõendamist, kultuuride erinevust ning efektiivsust, et saaks rääkida efektiivselt piiriesindajate abide ametisse nimetamise protsessist ning piirivahejuhtumi lahendamisest.

Töö saavutamiseks püstitab autor järgmised **uurimisküsimused**:

1. Milline on piiriesindaja osa sisejulgeoleku tagamisel?
2. Kes on piiriesindaja ja mis on tema ülesanded, kohustused ning volitused?
3. Kas piirivahejuhtumi ühisülevaatus akt vastab tõendina Kriminaalmenetluse seadustikus (edaspidi: KrMS) sätestatud nõuetele?
4. Kas sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatus akti koostamine on praktilises tegevuses kujunenud dubleerimiseks?
5. Kas Vene kultuuri tundmine aitab muuta efektiivsemaks piiriesindajate funktsiooni?
6. Milline on efektiivne piiriesindaja abi ametisse nimetamise protsess?

Lõputöö koosneb kolmest peatükist. Esimesed kaks peatükki hõlmavad teoreetilist teemakäsitlust ning koosnevad kolmest alapeatükist. Töö esimeses peatükis defineeritakse sisejulgeolek, seejärel antakse ülevaade piiriesinduse kujunemisest Eesti Vabariigi õigusruumi ning piiriesindajate tegevusest sisejulgeoleku tagamisel, sealhulgas tegevused, mis on pandud piiriesindajatele, piiriesindaja asetäitjatele ja -abidele.

Teise peatüki esimeses alapeatükis pööratakse tähelepanu efektiivistamise protsessile. Eelpool nimetatud alapeatükis annab autor ülevaate kuidas, milliste korralduste tulemusena on võimalust tõsta efektiivsust organisatsioonis. Teises alapeatükis analüüsitakse kultuuride erinevusest tingitud võimalikke barjääre edukal suhtlemisel, sealhulgas võrreldakse eestlaste ja venelaste erinevat käitumist läbirääkimistel ning kolmandas alapeatükis analüüsitakse tõendamist ebaseadusliku piiriületuse korral. Antud alapeatükis on fookuses piirivahejuhtumi ühisülevaatus akti ja sündmuskoha vaatlusprotokolli kasutamine tõendamisel ning tõendile esitatavatele nõuetele.

Kolmandas peatükis selgitatakse uuringu eesmärki, metoodikat, valimit ning analüüsitakse uurimistulemusi.

Käesolevas töös kasutatakse õigusakte seisuga 28.03.2013

Lõputööd on võimalik kasutada tulevaste piiriesinduse teenistusse värvatavate ametnike koolitamisel lisamaterjalina, mis annab lühida iseloomustuse piiriesindusaparaadi olemusest ja vajalikkusest ning õppematerjalina piirivalvemooduli valinud üliõpilaste õpetamisel.

Autor tänab kõiki käesoleva töö valmimisele kaasaaitajaid, eelkõige juhendajat, kes aitas oma nõuannetega muuta töö selliseks nagu ta hetkel on ning aitas hankida materjali, kui selleks oli vajadus. Tänuõnnad kuuluvad samuti piirivalveosakonna piirivalvealase koostöö büroo kolmandate riikidega koostöö talituse juhile hr Heigo Vijale (Vija) ning samas talituses töötavatele hr Jüri Frošile (Froš) ning pr Annika Utsarile (Utsar) kelle ekspert teadmised ning suunised aitasid kaasa töö valmimisele. Samuti soovib töö autor tänada Hr Tõnu Reinupit (Reinup), kes oli nõus osalema intervjuus ning küsimustikele vastanuid piiriesindaja abisid, tänu kellele sai töö autor viia antud valdkonnas viia läbi uuringu.

1. PIIRIESINDAJAD JULGEOLEKU TAGAMISEL

1.1. Sisejulgeoleku mõiste- ja olemus/ kontseptsioon

Julgeoleku süsteemi ja turvalisuse kohta on terve rida erinevaid nägemusi ja definitsioone. Külma sõja lõpuaastatel, eriti aga vahetult peale Nõukogude Liidu ja Ida bloki kokku varisemist, mis ühtlasi tähendas ka biolaarse rahvusvahelise süsteemi kadumist, kirjutati palju erinevatest lõppudest (Campell ja Dillon 1993:28):

1. ajaloo lõpust;
2. rahvusriikide lõpust;
3. poliitika lõpust;
4. julgeoleku lõpust jne.

Riikide tekkimise lepinguteooria kohaselt moodustusid riigid lepingu alusel, mille käigus isikud loobusid vabatahtlikult oma loomulikust vabadusest ning moodustasid ühiselu korraldamiseks riigi (Narits 1995:94). Eesti Vabariigi Põhiseaduse preambula neljanda lõigu kohaselt on riigi esmane ülesanne sisemise ja välise rahu ning julgeoleku kaitsmine ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvetele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus. Sellest johtuvalt, tuleb riigil kaitsta sisemist korda ning moodustada selleks vajalikke institutsioone, kes tegeleks juba toimunud õigusrikkumistega kui ka preventatsiooniga. (Truuväli jt 2008:34-35)

Riigi sisejulgeolek koondab endas paljude institutsioonide tegevust elanikkonna materiaalse heaolu, sotsiaalse õigluse ja avalike suhete korraldamiseks, milles on juhtivateks institutsioonideks riigi õiguskaitseorganid. Põhilise eelduse sisejulgeolekule loob sotsiaalse turvalisuse tagamine ühiskonnas. Seevastu füüsilise julgeoleku tagamisel on peamised ülesanded avaliku korra kaitse ja võitlus kuritegevusega, riigipiiri valvamine ja kaitsmine, piirirežiimi tagamine, tuletõrje- ja päästetööde korraldamine jne. (Julgeoleku poliitika alused 12.05.2010).

Ikka ja jälle edastab massimeedia uudiseid sellest, kuidas kasvab narkomaania, süveneb hirm ja lootusetus laiutava kuritegevuse ja terrorismi ees, tööstuskatastroofidest jne. Õnnetuste või

katastroofi laadseid väljundeid võivad anda ka puht sotsiaalselt pinnalt alguse saanud protsessid. USA majandusekspert ja analüütik D. C. Corten on kirjutanud: „Maailmas süveneb jagunemine nendeks, kes naudivad külluslikku jõukust, ning nendeks, kes elavad ebainimlikus vaesuses, tööorjuses ja majanduslikus ebakindluses. Samas kui tippjuhid, pankurid ja kuulsused saavad multimiljonilist aastatulu, võitleb umbes üks miljard inimest meeletult, püüdes ära elada vähem kui ühe dollariga päevas.“ (Pohl 2007:27 - 28)

Käesoleva töö autor nõustub eelnevalt viidatud autoritega ja arvab, et igas riigis on vaja tegeleda sotsiaalse julgeoleku probleemidega. Kui ühes riigis on inimestel pea võimatu elada stabiilset elu, siis hakkavad inimesed alateadlikkusest tegelema millegagi, millega teenib rohkem. Töö autor on arvamisel, et Eesti Vabariigi piiräärsetel inimestel on elatustase alla igasuguse arvestuse. Inimestel puuduvad töökohad, paljud piiräärsete valdade inimesed on läinud elama/õppima/töötama teistesse linnadesse või riikidesse (vt lisa 1). Ja sellest johtuvalt on inimesed hakanud tegelema ebaseadusliku kaubaveoga üle ajutise kontrolljoone. Sellest annab tunnistust ka salakaubajuhtumite võrdlev statistika Eesti – Vene ajutisel kontrolljoonel 2010. ja 2011. aastatel. Statistikas on toimunud marginaalne kasv salasigaretide avastamises, kus aastaga on avastatud salasigaretide näit tõusnud 1775303 sigareti võrra.

Tulenevalt Politsei- ja Piirivalveseadusest (edaspidi: PPVS) § 3-st on seadusandlik võim pannud politseile ülesandeks (Politsei- ja Piirivalveseadus, 29.12.2009):

1. Avalikku korda ähvardava ohu ennetamise, väljaselgitamise ja tõrjumise ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamise, kui see ülesanne ei ole muu seadusega antud muu haldusorgani pädevusse või kui pädev haldusorgan ei saa seda ülesannet õigeaegselt täita.
2. Otsingu- ja päästetööde tegemise ning merereostuse avastamise ning likvideerimise korraldamise sise- ja territoriaalmeres, majandusvööndis, Peipsi-, Lämmi- ja Pihkva järvel.
3. Piirivalve valdkonna asjade korraldamise.
4. Süütegude menetlemise ja karistuste täideviimise.

1.2. Piiriesinduse kujunemine ja hetkeolukord

1990. aasta 1. novembril määras valitsus kindlaks majanduspiiri kontrollpunktid ning seda päeva peetakse piirivalve taasloomise aastapäevaks. Eesmärgiks oli luua riik, mis on

võimeline oma rahvast kaitsma. (L. Võime, M. Kivi, J. Rõõmus, K. Pungas ja R. Kiik 2007:76)

Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni ajutise kontrolljoone pikkus on 333,7 km, sealjuures 207,5 km maismaal ja jõgedel ning 126,2 km Pihkva, Lämmi- ja Peipsi järvel. Piiri algpunkt asub Eesti Vabariigi, Vene Föderatsiooni ja Läti Vabariigi riigipiiride lõikumispunktis Pedetsi (Pededze) jõe keskel, umbes 70 meetrit Laikupe jõe suubumiskohast vastuvoolu (Eesti... 2012).

Eesti Vabariigi Valitsus ja Läti Vabariigi Valitsus, soovides kaasa aidata pooltevaheliste heanaaberlike suhete edasisele arengule, lähtudes vajadusest ära hoida ja reguleerida piiriintsidente Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi vahelisel piiril ning soovides lahendada kõik tekkinud piiriküsimused koostöö ja vastastikuse abi vaimus, allkirjastasid 30.08.1994. aastal Eesti Vabariigi Valitsuse ja Läti Vabariigi Valitsuse vahel kokkuleppe piiriesindajate tegevusest (Eesti Vabariigi Valitsuse ja Läti Vabariigi Valitsuse vaheline kokkulepe piiriesindajate tegevusest, Vabariigi Valitsuse välisleping 30.08.1994).

20.12.1996. aastal allkirjastasid Eesti Vabariigi Valitsus ja Vene Föderatsiooni Valitsus kokkuleppe piiriesindajate tegevusest. Kokkuleppe eesmärk oli edendada heanaaberlikke suhteid ja toetada nende raames piirivalveasutuste koostööd piirirežiimi tagamisel ning tunnistada sõltumatute riikide vääramatut õigust rakendada abinõusid oma riigipiiri kaitsmisel. Märkides vajadust Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni piiriesindajate osalemise järele piirivahejuhtumite ärahoidmises ning nende tekkimise korral kiires uurimises ja lahendamises allkirjastati eelpool mainitud kokkuleppe. (Kokkulepe Eesti Vabariigi Valitsuse ja Vene Föderatsiooni Valitsuse vahel piiriesindajate tegevusest, Vabariigi Valitsuse välisleping 20.12.1996) (edaspidi: Eesti-Vene kokkulepe)

Vastavalt Eesti – Vene kokkuleppele on Eesti Vabariigi piiriesindajatel on kaks tegevuspiirkonda:

1. Esimene piirkond (asukoht - Narva linn) - Eesti – Vene riigipiir nii maismaal kui ka merel kuni paralleelini 58 27' Peipsi järvel.
2. Teine piirkond (asukoht – Võru linn) – paralleelist 58 27' Peipsi järvel kuni Vene Föderatsiooni, Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi riigipiiride ristumispunktini.

Piiriesindajad ja piiriesindaja asetäitjad on toodud välja kronoloogiliselt piirkondade kaupa autori poolt koostatud tabelis (vt lisa 2).

1.3. Piiriesindaja tegevus sisejulgeoleku tagamisel

Riigipiir ei ole tänapäeva maailmas eelkõige tõke – piir on pigem sild, ühendades selgelt lahus seisvate kallaste inimesi ja majandust (Koort ja Pardla 2011:36). Tahestahtmata tundub inimestele, et naaberriigis on majandus paremal järjel, kaubad odavamad jne ning sellest johtuvalt intensiivistub piiriületus, sh ka ebaseaduslik salakaubavedu. Rahva ootusel on riigipiir kindel tõke ja kaitse globaliseeruva kuritegevuse, sh terrorismi, illegaalse immigratsiooni, küberkuritegevuse, salakaubaveo, narko- ja inimkaubanduse eest (Koort ja Pardla 2011:36-37). Kui on juba toimunud nt ebaseaduslik salakaubavedu ja isikuid pole teolt tabatud, siis ei saa riik lihtsalt leppida faktiga, et on toimunud ebaseaduslik salakaubavedu. Riigil on kohustus tabada ebaseadusliku kaubandusega tegelevad isikud. Selleks, et saavutada efektiivne tulem, on riik loonud Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) juurde institutsiooni piiriesindaja. Selline kohustus on Eesti Vabariigile sätestatud põhiseaduse preambulas. Nimelt sätestab põhiseaduse preambula neljas lõik, et riigi esmaseks ülesandeks on sisemise ja välise rahu ning julgeoleku kaitsmine ühiskonnas. Põhiseaduse kommenteeritud väljaande kohaselt on selleks riigil ülesanne moodustada vajalikke institutsioone, mis kaitseksid riigi sisemist korda ning on kohustatud tegelema õigusrikkumistega ning ka looma tingimused nende vältimiseks. (Truuväli, E – J. 2008:34-35)

Käesoleva töö autor on seisukohal, et piiriesindaja ametikoha loomine on ennast õigustanud kaitsmaks riigi sisemist korda. Vaadeldes viimase kolme aasta näitajaid, siis on seal näha, et aastast – aastasse on suurenenud Lõuna prefektuuri vastutusalas ebaseaduslike piiriületuste arv salakaubajuhtumite ja sisserände osas. Vastavalt Eesti – Vene kokkuleppele art 12 p 2 lahendavad antud juhtumeid piiriesindajad ühiselt.

PPA-l on kohustus antud sätteod avastada ja nendele reageerida ning lahendada. Salakaup, mis jõuab Eesti Vabariigi „mustale turule“, mõjub laastavalt majandusele kui ka inimeste tervisele. Mida soodsamalt inimesed „meelemürke“ soetada saavad, seda enam suureneb nõudlus nende järele ning sellest johtuvalt mõjub see laastavamalt inimeste tervisele ning riigil jäävad saamata maksud antud toodete pealt. Ebaseaduslik sisseränne on samuti riigile julgeoleku ohuks. Isikutel, kes saavad riiki ebaseaduslikul teel, puuduvad enamasti siin elamispiinad ja töökohad ning see on risk, mille tulemusel võib hakata suurenema nii varavastased kui ka isikuvastased sätteod.

Eesti – Vene kokkuleppe artikkel 12 sätestab, et piiriesindajad uurivad ja lahendavad ühiselt piirivahejuhtumeid, samuti teisi piirirežiimi rikkumisi, sealhulgas:

1. Teise lepingupoole inimeste ja riigi territooriumi üle riigipiiri tulistamise juhtumeid, sealhulgas juhtumeid, mis põhjustasid inimeste surma või vigastusi, vara rikkumist ja teisi raskeid tagajärgi teise lepingupoole territooriumil.
2. Inimese poolt jalgsi või transpordivahenditega ebaseaduslikku riigipiiri ületamist.
3. Lennuaparaatide ebaseaduslikku ülelendu üle riigipiiri.
4. Lepingupoolte piiriteenistuste ametiisikute poolt riigipiiri mittetahtliku ületamist ametikohustuste täitmise ajal.
5. Loodusõnnetuste või muude asjaolude tagajärjel teise lepingupoole riigi territooriumile sattunud ujuvvahendite, kalapüügiriistade ja muu vara leidmist.
6. Omavolilist või juhuslikku navigatsioonimärkide ja – seadmete ümberpaigutamist, kahjustamist või rikkumist piiriveekogudel.
7. Riigipiiri ületamist koduloomade poolt.
8. Tulekahjude levimist üle riigipiiri.
9. Teisi piirivahejuhtumeid ja piirirežiimi rikkumisi, mis puudutavad lepingupoolte huve, kuid ei nõua lahendamist diplomaatiliste kanalite kaudu.

Ametkonnasiseselt on pandud siseministri kinnitatud käskkirjaga piiriesindajatele alljärgnevad kohustused (Eesti piiriesindajate töökorralduse alused, siseministri 14.01.1998 käskkiri nr 11):

1. Teadma riigipiiri kulgemist maastikul ja piirivahejuhtumite lahendamise korda vastavalt naaberriigiga sõlmitud kokkuleppele.

Riigipiiri tehniline kirjeldus on sätestatud riigipiiri seaduses (RiPS), täpsemalt reguleerivad seda valdkonda RiPS §-d 4 ja 5 (Riigipiiri seadus, 30.12.2011). Nimelt § 4 lg 1 sätestab, et riigipiir maismaal kulgeb mõttelise joonena läbi Eesti Vabariigi välislepingutega kindlaks määratud piirimärkide keskkohdade. Ning § 5 lg 1 p 1 täpsustab, et riigipiiri maismaal tähistatakse alaliste piirimärkidega. 18. mai 2005 a saadi valmis Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vaheline Eesti – Vene riigipiiri leping, mis pidi jõustuma 30-ne päeva möödumisel ratifitseerimiskirjade vahetamise päevast, kuid teadaolevalt võttis Vene Föderatsioon allkirja tagasi preambula tõttu, mis sisaldas endas viidet Tartu rahule. Selle dokumendi lisas 1 on maismaa riigipiiri kulgemise kirjeldus. (Eesti...2005)

2. Pidevalt analüüsima olukorda riigipiiril ja selle läheduses ning välja töötama ettepanekuid probleemide lahendamiseks.

Sii on markantsem näide Narva – 2 – piiripunkti lahtiolekuaja pikendamine 2011. aastal, seoses sellega, et mõned kohalikud elanikud käivad Vene Föderatsioonis koolis ja töö (Heinsoo 2012:15).

3. Koheselt informeerima PPA peadirektorit probleemidest riigipiiril ja edastama talle naaberriigi piiriesindajalt saadud teabe.
4. Jälgima riigipiiri ületamiseks kehtestatud eeskirjade täitmist ja rakendama meetmeid, vältimaks riigipiiri ületamist selleks mitte ettenähtud kohtades.

Riigipiiri ületamiseks kehtestatud eeskirjad on sätestatud Eesti Vabariigis 17.09.1997. aasta Vabariigi Valitsuse määruses nr 176 - piirirežiimi eeskirja kinnitamine (edaspidi: eeskiri). Eeskirjas on täpsustatud piirirežiim riigipiiri ületamisel, piirirežiim piiripunktis (maantee, sadama, lennujaama, raudteejaama), piirirežiim riigipiiri valvamise ja piirirežiim territoriaal- ja sisemerel ning piiriveekogudel. Näiteks eeskiri § 27 sätestab, et rongiga riiki saabunud isikud, kes piirijaamas rongist lahkuvad, väljuvad pärast rongi peatumist vagunist ja lahkuvad piiripunkti pääsla kaudu perroonilt. Piirijaamas rongile minevad riigist väljasõitvad isikud aga väljuvad rongile asumiseks piiripunkti pääsla kaudu perroonile. (Piirirežiimi eeskirja kinnitamine, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 17.09.1997)

5. Tagama kontrolli riigipiiril ja selle lähistel läbiviidavate tööde, piiriveekogude veekasutuse, looduskaitse- ning jahi- ja kalapüügieeskirjade täitmise üle.

Kontrolli riigipiiril saab võtta kokku mõistega piirikontroll, mis on piiril teostatav tegevus ja hõlmab endas kontrolle piiril ning patrull- ja vaatlustegevust. Vastavalt Schengeni piirieskirjale artiklile 2 p 10 on kontrollid piiril piiripunktis teostatavad kontrollid tagamaks, et isikutel, sealhulgas nende transpordivahenditel ja nende valduses olevatel esemetel võib lubada siseneda liikmesriigi territooriumile või sealt lahkuda. Patrull- ja vaatlustegevus on sätestatud artiklis 2 p 11, see on piiride valvamine piiripunktide vahel ja piiripunktide valvamine väljaspool nende ametlikku lahtiolekuaga selleks, et takistada isikutel kontrolli vältimist piiril. (Schengeni piirieskirjad, vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega 15.03.2006)

Piirirežiimi eeskirjas § 52 sätestatud, et kõik isikud peavad PPA-ga kirjalikult kooskõlastama nende poolt välispiirist vähem kui viie kilomeetri kaugusel läbiviidavad lõhkamistööd, õppused, võistlused, ajukahid ja muud üritused, mis võivad

takistada välispiiri valvamist või häirida piirirahu. Keelatud on mürk- ja radioaktiivsete ainete kasutamine piiriveekogudel. Piirirahu häirib igasugune tegevus, mille mõju võib ulatuda üle välispiiri või takistada välispiiri valvamist. Korraldama koostöös naaberriigi piiriesindajaga piirimärkide ja piiririba korrashoiu.

Täpsemalt on reguleeritud antud valdkond Vabariigi Valitsuse määruses - piirirajatiste ja piirimärkide hooldamise kord. Nimetatud määruse § 2 sätestab, mis tegevusi piirirajatiste ja piirimärkide hooldamine endas hõlmab. Näiteks hõlmab see endas:

- Piiririba maa-ala heakorrastamine - taimkatte niitmine, võsa raiumine, piiriribale langenud puude kõrvaldamine ja puuokste kärpimine, piirikraavide puhastamine ja taastamine.
- Piirirajatiste hooldamine – piiriribal asuvate sildade, purrete, läbipääsutõkete, patrulliradade (jalgradade) jms hooldamine, parendamine ja ehitamine, vajadusel osaline või täielik väljavahetamine jne. (Piirirajatiste ja piirimärkide hooldamise kord, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 14.11.2002)

7. Täitma teisi talle Eesti Vabariigi õigusaktide ja välislepingutega pandud ülesandeid.

Vastavalt Eesti – Vene kokkuleppe artiklile 5 töötavad piiriesindajad ja nende asetäitjad reeglina ühistel istungitel või kohtumistel. Sama dokumendi art 7 sätestab, et piiriesindajate ja nende asetäitjate istungid või kohtumised ning piiriesindajate abide kohtumised toimuvad reeglina selle lepingupoole territooriumil, kelle algatusel nad kokku kutsutakse. Reeglit võib eirata, kui kõnealust küsimust on otstarbekam lahendada teise lepingupoole territooriumil.

Piirivahejuhtumi ühise uurimuse kohta koostatakse protokoll või akt ja vajadusel ka teised dokumendid, mis lisatakse piiriesindajate järgmise istungi protokollile. Piiriesindajate poolt piirivahejuhtumi lahendamiseks tehtud otsused isikute, loomade või vara kohta on lõplikud ja lepingupooltele täitmiseks kohustuslikud ning need jõustuvad vastava protokolliga allakirjutamisel. Vajadusel lahendavad piiriesindajad teise lepingupoole riigi territooriumile sattunud vara tagastamise korra ja seotud kulutuste küsimusi. Riigipiiri tahtmatu ületamisega seotud piirivahejuhtumid lahendatakse kohapeal koos vastava protokolliga või akti koostamisega. Piirivahejuhtumid, mille lahendamisel piiriesindajad ei jõudnud konsensussele, antakse lahendamiseks diplomaatiliste kanalite kaudu. (Eesti-Vene kokkulepe)

2. PIIRIVAHEJUHTUMI EFEKTIIVNE LAHENDAMINE

2.1. Efektiivsus

Organisatsiooni kujundamisega kaasneb ametikohtade ja allüksuste moodustamine, mille eesmärgiks on, et organisatsiooni tuleb lülitada või temas säilitada niisugused ametikohad ja allüksused, mis on organisatsiooni eesmärkide saavutamiseks vajalikud, on püsiva iseloomuga ning õigustavad kulutusi. Ametikoht moodustatakse, et täide viia kindlapiirilisi ülesandeid ja kohustusi. (Üksvärv 2008:155 – 156). Tulenevalt PPA põhimääruse § 7 p 2-st on ameti üheks ülesandeks süütegude ennetamine, tõkestamine, avastamine, menetlemine ja karistuste täideviimine seaduses sätestatud alustel ja korras (Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus, siseministri 22.12.2011 määrus nr 26). Kuna reapiirivalvuril on keelatud ületada teenistuse vältel ajutist kontrolljoont, siis sellest johtuvalt on PPA loonud piiriesinduse institutsiooni, kes lahendab piirivahejuhtumeid naaberriiigiga.

Õeldakse, et vaid 1/3 jagu saab igas firmas tõsta tootlikust parema tehnika abil, kuid märksa rohkem, tervelt 2/3 paremast tulemusest annab parem töökorraldus. Esiteks sõltub töökorraldus sellest, kas töötaja üldse oskab oma tööd teha. Teiseks sõltub töö efektiivsus sellest, kas ta oma tööd tahab teha ning kui suur on tema motivatsioon. Ning kolmandaks, kas töötajal on vajalikud tingimused. Üheks tähtsamaks töökorralduse aspektiks on, keda antud ametikohale valida? Selleks tuleb mõelda, missuguseid oskusi selle töö jaoks vaja läheb, ning jälgida, et inimesel on need oskused olemas. (Trepp 2011)

Psühholoogia ja organisatsioonikultuuri käitumise ringkonnas on laialdaselt käibel fraas „suur viisik“. Suur viisik koosneb viiest isiksuseomadusest, milleks on (W. Jr Solocum ja Hilleriegel 2010:77 – 80):

1. emotsionaalne stabiilsus;
2. sotsiaalsus;
3. ekstravertsus;
4. meelekindlus;
5. avatus.

Inimene, kes on emotsionaalselt stabiilne tuleb kriisisituatsioonides hästi toime, on tasakaalukas, vastupidav ning kindlustab kaastöölistega head inimsuhted. Meeskond, mis koosneb emotsionaalselt ebastabiilsetest isiksustest, pakub organisatsioonile harva loomingulisi ideid kui emotsionaalselt stabiilsed isiksused. (W. Jr Solocum ja Hilleriegel 2010:79)

Sotsiaalsed inividid on meeskonnale igati kasulikud, nad kiirgavad oma sõbralikkust, abivalmidust ning on valmis kompromissideks. Nad soodustavad efektiivset meeskonnatöö tegemist, võrreldes vähem sotsiaalsete inivididega. Madala sotsiaalsusega inividid on ükskõiksed teiste heaolu suhtes. (W. Jr Solocum ja Hilleriegel 2010:79-80)

Ekstravertsed inividid on sotsiaalselt aktiivsed, neile meeldib olla alati tegevuses ning suhtluses. Madala sotsiaalsusega inimesi nimetatakse introvertideks, ning nad kipuvad olema vaiksed ja kaalutlevad. Teaduslikult on tõestatud, et ekstravertsed inimesed on parematel positsioonidel, kuna kõrgemad ametikohad nõuavad head suhtlemisoskust. (W. Jr Solocum ja Hilleriegel 2010:80)

Meelekindlus on seotud enese distsipliiniga, vastutustundlikkusega ning oma käitumise suunamise oskusega. Uuringutest on selgunud, et meelekindlamad inimesed on paremad esinejad, kui madala meelekindlusega inimesed, eriti on seda märgatud müügitöö valdkonnas. (W. Jr Solocum ja Hilleriegel 2010:80)

Avatust iseloomustab loovus ja kujutlusvõime. Nad on valmis kuulama ettepanekuid, hindavad kunsti ja ilu, eelistavad erinevaid rutiine ja muudavad oma ideid, uskumusi eeldusel, et saavad vastutasuks uut informatsiooni. Nad on paremad esinejad, kuna neil on kõrge võime kohaneda uue situatsiooniga ja valmisolek kuulata teisi, kellel on oma arvamus mingis punktis/küsimuses. (W. Jr Solocum ja Hilleriegel 2010:80)

Töö autori arvates, tuleb iga konkreetse ametniku nimetamisel arvestada peale erialaoskuste ka „suure viisku“ isiksuseomadusi, mis on piiriesindaja töös määravaks, et piirvahejuhtum saaks lahendatud efektiivselt ja jätkuks efektiivne koostöö ka edaspidi Vene Föderatsiooni piiriesindajaga, piiriesindaja asetäitjatega ja piiriesindaja abidega. Vaadeldes piiriesindaja, piiriesindaja asetäitja või piiriesindajate abide tööd, siis see töö ei toimu igapäeva rutiinse tööna, vaid võiks pigem nimetada, et toimub mingil määral kriisisituatsioonis. Võttes aluseks „suures viisikus“ loetletud esimest elementi, milleks on emotsionaalne stabiilsus, siis on see piiriesindajale igati vajalik element piiriesinduse töös.

Käesoleva töö autor nõustub Milvi Trepp'ga, kes oma artiklis kirjutas, et efektiivselt saab tegutseda siis, kui põhjalikult läbitöötatud töökorraldus, inimestel on vastav väljaõpe, nad on

oma ala professionaalid, ning amet motiveerib neid osalema piiriesinduse aparaadi töös. Samas nõustub töö autor Emersoni käsitlest efektiivsusest, milles Emerson väidab, et efektiivsusel on kaks eeltingimust, milledeks on sobiv organisatsioon ning sobivad normatiivid. Emersoni käsitus normatiividest on paindlik, need ei ole kivisse raiutud ning neid on võimalik muuta vastavalt olukorrale. Ta väidab, et normatiivid on vajalikud mitte ainult tööülesannete, tööriistade ja protsesside osas vaid ka töötingimuste ja töökeskkonna osas. (Witzel 2004)

2.2. Kultuuriline erinevus

Kultuurierinevused on mõnikord peaaegu ületamatud, vahel aga nii väikesed, et inimene libastub, sest pole neid tähele pannud. Kui soovitakse läbirääkimistel välismaalastega saada positiivseid tulemusi, peab selleks pingutama, et aru saada, kuidas nad arutlevad, mis kisub neid meie omadest teistsuguste seisukohtade poole, mida nad tahavad saavutada või mida nad eelistavad. (Torsten 2002:92-93)

Kultuur on ülesehituselt keerukas, mitmekihiline nähtus, kus erinevad kihid täiendavad teineteist. Kultuuri tuuma moodustavad väärtused, mida täiendavad sümbolid, kangelapsed ning rituaalid. Väärtused kannavad endas eelistusi, mida peab antud kultuur oluliseks midagi millegi teisega võrreldes. Väärtussüsteem loob aluse, mida peetakse konkreetsetes kultuuris heaks/kurjaks, loomulikuks/ebaloomulikuks, loogiliseks/ebaloomulikuks, ilusaks/inetuks jne. Konkreetsele kultuurile omast väärtussüsteemi hakatakse omandama varases lapsepõlves, laps omandab väärtusi tegemise ja kogemise kaudu, mitte abstraktselt ja teoreetiliselt. Venelaste väärtushinnangud on olemuselt üldinimlikud, nende sangarid ülemaailmselt mõistetavad, nende väljendusvormid ja sümbolid kunstipärased ja esteetilised. Et venelaste juures edu saavutada, tuleb keskenduda nimelt neile omadustele, mitte pöörata liigset tähelepanu nende mõistatuslikule ja sageli paradoksaalsele käitumisele ning suhtumisele. (Lewis 2007:381; Roots 2002:16-19)

Kuidas venelastega läbirääkimisi pidada, neid mõista ja kohelda (Lewis 2007:376-381):

1. Venelaste läbirääkimismeeskonnad koosnevad sageli tööveteranidest või ekspertidest, mistõttu on nad väga kogenud.
2. Äkilised muutused või uued ideed tekitavad neis kimbatust, sest venelased peavad saama oma käitumisele kinnitust ülaltpoolt.

3. Istungite vaheajal jooge koos nendega, kui olete selleks suuteline. See on üks lihtsamaid mooduseid ühendava silla ehitamiseks.
4. Neile meeldib, kui neid kiidetakse, eriti seoses vene tehnoloogia arenguga.
5. Sõda on hell teema, nad arvavad, et enamik Venemaa sõdu on olnud kaitsesõjad agressiivse naabri vastu.
6. Nad austavad vanu inimesi ja mõistavad hukka ameeriklaste suhtumise vanakestesse.
7. Oma olemuselt on venelased konservatiivid ega lähe uuendustega kergesti kaasa.
8. Kui nad vestluse ajal teist inimest puudutavad, on see usalduse märk.

Kuidas eestlastega läbirääkimisi pidada, neid mõista ja kohelda (Lewis 2007:359-363):

1. Eestlased on suured individualistid.
2. Eestlased on eriti puudutamiskaotav rahvas. Käepigistus on maksimum – ei mingit kallistamist ega suudlemist avalikkuse ees.
3. Eestlased hoiavad oma agumentidest visalt kinni ning kasutavad fakte ja numbreid, et vältida emotsionaalseid vaidlusi.
4. Eestlased austavad välismaalast, kes näitab üles austust nende ja nende lipu vastu.
5. Läbirääkimiste võtmeks on usalduslike isiklike suhete sisseseadmine.

Töö autor on seisukohal, et vene kultuuri tundmine läbirääkimiste edukusel on määrava tähtsusega. Nagu selgub erinevuste kirjeldamisel, siis on eestlastel ja venelastel palju erinevaid väärtushinnanguid. Kui soovime saada läbirääkimistel meile kasulikku tehingut, peame arvestama vene kultuuri eripäraga. Roots (2002:17) kirjutab, et kuna väärtused on omandatud mitte teadlikult, vaid praktika kaudu, siis on neid raske sõnastada, neid ei saa omavahel arutada ega vahetult uurida. Oma kultuuri väärtuste kohta ei küsi selle kandja kunagi „miks?“ Kui keegi võõras teeb seda, siis kutsub see asjaomastes esile ärritust.

2.3. Ebaseadusliku ajutise kontrolljoone ületuse tõendamine

Kui 2011. aastal erines Eesti oma lõunanaabritest Lätist ja Leedust sellega, et enamus välispiiril avastatud ebaseaduslikest sisserändajatest avastati piiripunktides, siis möödunud aastal kandus ka Eesti puhul ebaseadusliku sisserände raskuskese üle rohelisele piirile ja seda eelkõige Lõuna prefektuuri Piusa kordoni piirilõigis (Anderson 11.03.2013).

Antud ebaseadusliku piiriületuse juhtumid nõuavad ühiseid uurimisi Vene Föderatsiooniga, et tõendada, et selles kohas, umbes sellel ajal, selle isiku poolt on toimunud ebaseaduslik piiriületus. Järgnevalt toob autor välja nõuded mida peab iga piiriesindusega tegelev ametnik piirivahejuhtumi uurimisel järgima, et isiku süüdimõistmine toimub õigusriigile kohaselt.

Legaliteediprintsiip kohustab pädevaid ametivõime alustama kuriteo tunnuste sedastamisel kriminaalmenetlust sõltumata mis tahes isiku või riigiasutuse arvamusest. Vastavalt KrMS-le § 6 ei pea kriminaalmenetluse alustamine kohaselt endaga tingimata kaasa tooma süüdimõistva kohtuotsuse taotlemist prokuratuuri poolt (Kriminaalmenetluse seadustik, 12.02.2003). Alustatud kriminaalmenetluse saab lõpetada oportuuniteedipõhimõttele tuginedes. Siinkohal on Riigikohus rõhutanud seda, et oportuuniteedi kaalutlusel on võimalik üksnes alustatud kriminaalmenetlust lõpetada, kriminaalmenetluse alustamise enese suhtes aga kehtiva õiguse kohaselt selline kaalutusõigus puudub ja siin toimib kohustuslikkuse põhimõte reservatsioonita. (3-1-1-19-10, vastu võetud Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 14.04.2010)

Vastavalt KrMS § 6-le on uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud kuriteoasjaolude ilmnmisel toimetama kriminaalmenetlust. KrMS § 31 lg 1 loetleb uurimisasutused, ning selles loetelus on kirjas ka PPA. Väärteomenetluse seadustiku (edaspidi VTMS) § 58 lg-e 1 kohaselt alustatakse väärteomenetlust esimese menetlustoiminguga (Väärteomenetluse seadustik, 22.05.2002).

Vastavalt KrMS § 193 lg 1-le alustab kriminaalmenetlust uurimisasutus või prokuratuur esimese uurimis- või muu menetlustoiminguga, kui selleks on ajend ja alus /..../ KrMS-s ei ole üheselt määratletud, millised on need uurimis- ja muud menetlustoimingud, mille teostamisega loetakse kriminaalmenetlus alustatuks. Vaadeldes KrMS 3-ndat peatükki saab väita, et uurimistoiminguteks on (Kriminaalmenetluse seadustik, 16.10.2012):

- 1) tunnistaja ja kahtlustatava ülekuulamine;
- 2) vastastamine;
- 3) ütluste seostamine olustikuga;
- 4) äratundmiseks esitamine;
- 5) vaatlus;
- 6) läbiotsimine ja uurimiseksperiment.

„Muude menetlustoimingutena“ on käsitletavad näiteks vara arestimine ja isiku kutsumine uurimisasutusse (Kriminaalmenetluse seadustik, 16.10.2012).

Piirirežiimi rikkumiste ja ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise avastab enamasti politseiametnik piiril, kes teostab patrull- ja vaatlustegevust. Ning seda avastamist loetakse ajendiks. KrMS § 197 lg 2 kohaselt võib ajendiks olla kuriteole viitav teave, mille on sedastanud uurimisautus või prokuratuur oma ülesandeid täites.

Kriminaalmenetluse alus on kriminaalasja alustamiseks pädeva ametniku hinnang, et toime võib olla pandud kuritegu ning ei esine KrMS §-s 199 sätestatud välistavaid asjaolusid.

PPA piirivalvebüroo juurde on loodud institutsioon „piiriesindaja“. Kuna PPA on uurimisasutus ja piiriesindaja on PPA-lt saanud mandaadi esindada teda ja tegeleda süüteo ennetamisega ning lahendamisega siis sellest johtuvalt saab väita, et ajendi küsimus on antud juhul täidetud. Edasine samm on ametniku poolt teha otsus, kas ei esine välistavaid asjaolusid menetluse alustamiseks, kui neid ei esine, siis on ka alus olemas ning tuleb jätkata menetlust.

Piiriesindajad koostavad ebaseadusliku piiriületuse korral ühisülevaatus, akti mis on nii eesti- kui ka vene keeles identsed ja omavad samaväärset mõju. Siseriiklikult on vaja uurimistoiminguna koostada ka sündmuskoha vaatlusprotokoll, mis on kohtus kasutatav tõendina. Allpool annab töö autor lühiülevaate, miks ei oma ühisülevaatus akt iseseisvalt tõendi jõudu.

KrMS § 63 lg 1 sätestab, et tõend on kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu, tunnistaja või asjatundja ütlus, ekspertiisiakt, eksperdi antud ütlus ekspertiisiakti selgitamisel, asitõend, uurimistoimingu, kohtuistung ja jälitustoimingu protokoll või muu dokument ning foto või film või muu teabesalvestis. Sama paragrahvi lg 3 sätestab, et kriminaalmenetluse asjaolude tõendamiseks võib kasutada ka lõikes 1 loetlemata tõendeid, välja arvatud juhul, kui on tegemist kuriteo või põhiõiguse rikkumise teel saadud tõendiga.

KrMS § 63 lg-s 1 on loetletud tõendamisel kasutatavad tõendid. Saksakeelses kohtumenetluselases kirjanduses kasutatakse silmaspeetavate terminite tähistamiseks terminit *range tõend (Strengbeweis)* (Kergandberg ja Pikamäe 2012:218).

Sama § lg 3 lubab kasutada ka lg-s 1 loetlemata tõendeid, kuid siin tuleb tähelepanu pöörata sõnale kriminaalmenetluse **asjaolude** tõendamiseks. Oma olemuselt pole tegemist kuriteo asjaoludega, vaid kriminaalmenetluse asjaolude tuvastamisega, nt kohtuniku pädevus tegutseda kohtunikuna, mingi menetlustähtaja järgmine jne. Saksa keelses kohtumenetluse kirjanduses kasutatakse selle kohta terminit *vabatõendid (Freibeweis)*. (Kergandberg ja Pikamäe 2012:218).

Vastavalt KrMS § 63 lg 1 on uurimistoimingu protokoll kasutatav tõendina. Uurimistoiminguna on käsitletav ka sündmuskoha vaatlus. Piiriesindajatel olgu ta siis näiteks

piiriesindaja abi rollis on tarvis lahendada ajutise kontrolljoone ebaseaduslikku ületamist ja selle tõendamiseks on üheks enam kasutatavaks meetmeks sündmuskoha vaatlus koos talletatud asitõendite ja jälgedega. Kui nüüd on vaja kohtuliku arutluse käigus tõendada, et see jälg kuulub sellele isikule selles kohas on vaja protokoll koostada vastavalt protokollile esitatud nõuetele.

Sündmuskohal olev oluline informatsioon tuleb kajastada vaatluses ning seda ei saa asendada sündmuskoha kohta tehtud joonis või skeem, millest samuti võivad nähtuda olulised andmed sündmuskoha kohta. Ebaseadusliku piiriületuse skeem, lisaks sündmuskoha vaatlusprotokollis märgitule saab olla üksnes täiendav ebaseadusliku piiriületuse olustiku talletamise moodus. Skeemil on protokollis vaid sündmuskoha olustiku kohta märgitud illustreerivalt täpsustav eesmärk. (Kergandberg ja Pikamäe 2012:254)

Vastavalt VTMS § 31 – laieneb vääртеomenetluses tõendamisel ja tõendite kogumisel kriminaalmenetluse sätted, käesolevas peatükis sätestatud erisusi arvestades. VTMS 5 ptk – menetlustoimingud, tähtajad ja menetluskulud ei ole ühtegi erisust toodud sündmuskoha vaatluse kohta, selles tulenevalt võib järeldada, et sündmuskoha vaatlusele laienevad kriminaalmenetluse sätted.

Vaatlusprotokollis andemete kajastamist reguleerib KrMS § 87. Üldiselt võib vaatlusprotokollis kajastatud andmeid jagada kaheks: esimesed puudutavad vaatlusobjekti omadusi ning kuriteojälgi ehk tõendamiseseme asjaolud (sündmuskoha olustiku kirjeldus, uurimistoimingus äravõetud ja asitõendina kasutatava objekti nimetus ja number jne) ning teised andmed kajastavad vaatluse käiku (kasutatud tehnikavahendid, toimingu läbiviimiseks kasutatud meetodid jne). Vaatlusandmeid tuleb protokollis kajastada vastavalt KrMS §146 lg5 p-le 1 tõendamiseks vajaliku üksikasjalikkusega ehk piisava detailsusega. (Kergandberg ja Pikamäe 2012:260 - 261)

Käesoleva töö autori arvates on tähtis, et menetlusalased dokumendid peavad olema koostatud korrektselt ja arusaadavalt. Arvestades meie kiiret ilmastiku muutust peab politseiametnik piiril tegutsema professionaalselt ja operatiivselt, kuna ilm võib muutuda minutitega. Siinjuures peab arvestama menetluse kvaliteediga (menetlusnõuetega). Praktikast on tuua palju olukordi sellest, kuidas ametnikud on märganud õiguserikkumist ja sekkunud, kuid pole saanud võtta isikut vastutusele seoses puudulike tõenditega.

3. UURIMUS PIIRIESINDAJATE MÄÄRAMISEST NING SÜNDMUSKOHA VAATLUSPROTOKOLLI JA ÜHISÜLEVAATUSE AKTI INTEGRERITUSEST

3.1. Uurimuse eesmärk ja meetodid

Uurimuse eesmärgiks oli ekspertintervjuu näol saada ülevaade ja kinnitus piiriesinduse töökorralduse protsessidest, eelkõige delegeerimise ulatusest ning ametisse määramise protsessist. Ekspertintervjuud kasutas autor, kuna ankeetküsitluse näol uuriti, kas ka praktikas toimib asi samalaadselt nagu väidab piiriesindaja ning kas teoreetiline osa langeb kokku küsitlusest saadud andmetega. Küsitlustena tehtavate uurimuste eeliseks peetakse tavaliselt seda, et nende abil saab koguda suure hulga andmeid, uurimusse võib kaasata hulga inimesi ja esitada neile rohkelt küsimusi (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007:182).

Autor kasutas andmete kogumiseks ankeetküsitlust (vt lisa 3) ning struktureeritud ekspertintervjuud (vt lisa 4) ehk triangulatsiooni. Triangulatsioon on mitme meetodi üheaegne kasutamine uurimuses. Janesick (2000) soovib triangulatsiooni asendavaks terminiks kasutada kristalliseerimist. Uurimistöö on tema arvates nagu kristalli vaatlemine. Mida me kristallitükki vaadates näeme, sõltub sellest, kuidas me seda vaatame. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007:182) Küsitlusele kaasati Lõuna prefektuuri kõik piiriesindaja abid, vastavalt 2013. aasta piiriesindaja abide nimekirjale Võru suunal. Ekspertintervjuu viidi läbi piiriesindajaga Võru suunal, kelleks on härra Tõnu Reinup. Küsimustikus osalemine oli vabatahtlik ning küsimustike täitmisel saadud vastuseid esitatakse üldistatud ja anonüümsel kujul.

Ankeetküsitlus viidi läbi Lõuna prefektuuri 49 piiriesindaja abi seas ajavahemikul 16.03.2013 – 26.03.2013. Ajavahemiku oli töö autor planeerinud eelnevalt teadmisega, et Lõuna prefektuuris käivad piirivalvurid, vanempiirivalvurid ja ka mõned piirivalveametnikud tööl nädalaste tsüklikena. Antud ajavahemiku jooksul oli võimalus nõ mõlemal vahetusel saada ligi oma postkastile ning autori kirjale ja vastata küsimustikule. Autor ei saanud ühtegi e-meili sisuga, et mõni ametnik viibib puhkusel vms. Sellest johtuvalt võib järeldada, et puhkusel ei viibinud selle ajavahemiku jooksul keegi. Ankeetküsimustikud saadeti elektroonselt iga

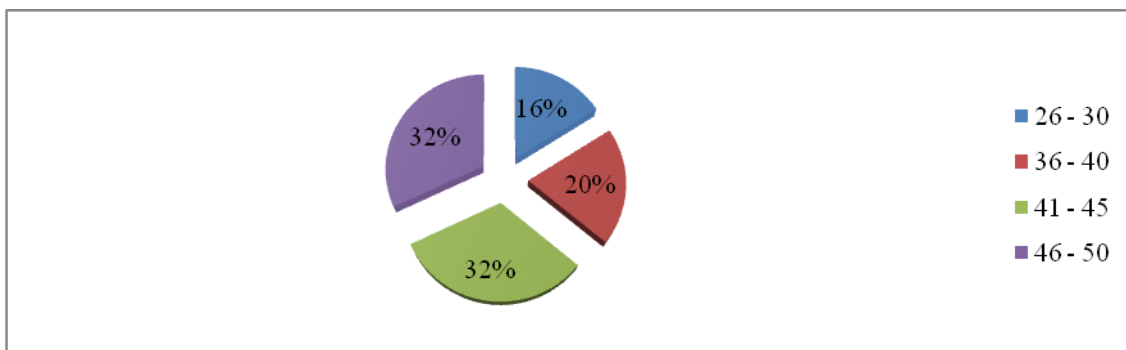
piiriesindaja abi personaalsele ametimeilile koos viitega JustAsk lingile, kus internetipõhises küsitluskeskkonnas sai anda anonüümseid vastuseid küsimustele. Küsimustikule vastamiseks oli aega 11 päeva. Kolm päeva enne tähtaja saabumist edastati vastajatele e-kirja teel meeldetuletus. Ekspertintervjuu viidi läbi 13.03.2013. aastal Valga valmidusüksuses. Intervjuu lindistati ning intervjuu ja küsitluse vastused asuvad autori erakogus.

Küsitlus koosneb 15 küsimusest, mis jaguneb kolme ossa. Esimene osa (küsimused 1-4) sisaldab küsimusi, mis annavad taust informatsiooni piiriesindaja abide kohta. Teine osa (küsimused 5-12) sisaldab, küsimusi, mis annavad ülevaate piiriesindaja abide ametisse määramisest ning piirivahejuhtumi protsessi tõendamisest. Ning kolmas (küsimused 13-14) osa sisaldab piiriesindaja abide koostöö hindamist. Viimases küsimuses anti vastajal võimalus vastata, kas soovib analüüsi tulemusi oma e-postile.

Intervjuu koosneb 14 küsimusest ning jaguneb nelja ossa. Esimene osa (küsimused 1-2) sisaldab küsimusi, mis annavad informatsiooni piiriesindaja kohta. Teine osa (küsimused 3-6) sisaldab küsimusi, mis annavad ülevaate piiriesinduse korraldusliku poole pealt. Kolmas osa (küsimused 7-11) sisaldab küsimusi meeskonna määramisest ja piirivahejuhtumite lahendamisest. Ning neljas osa (küsimused 12-14) sisaldab küsimusi koostööst ja tuleviku väljavaadetest.

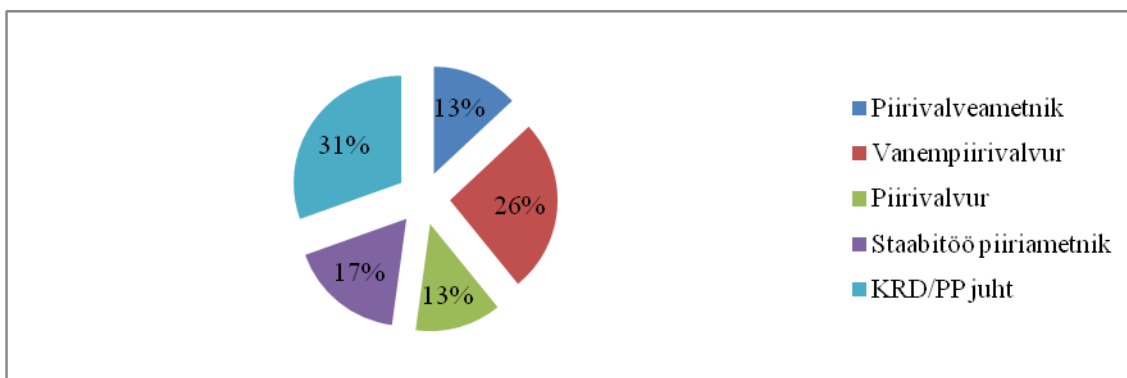
3.2. Valimi iseloomustus

Ea järgi vastajaid oli enim vanuse vahemikus 41 – 45 ja 46 – 50, mis jagunesid proportsionaalselt ehk kummaski kategoorias oli 8 vastajat, mis teeb 32%. Edasi järgnes vanuserühm 36 – 40 5-e vastajaga, mis teeb 20%, ning lõpuks vanuserühm 26 – 30, milles oli 4 vastajat, mis teeb 16%. (vt joonis 1)

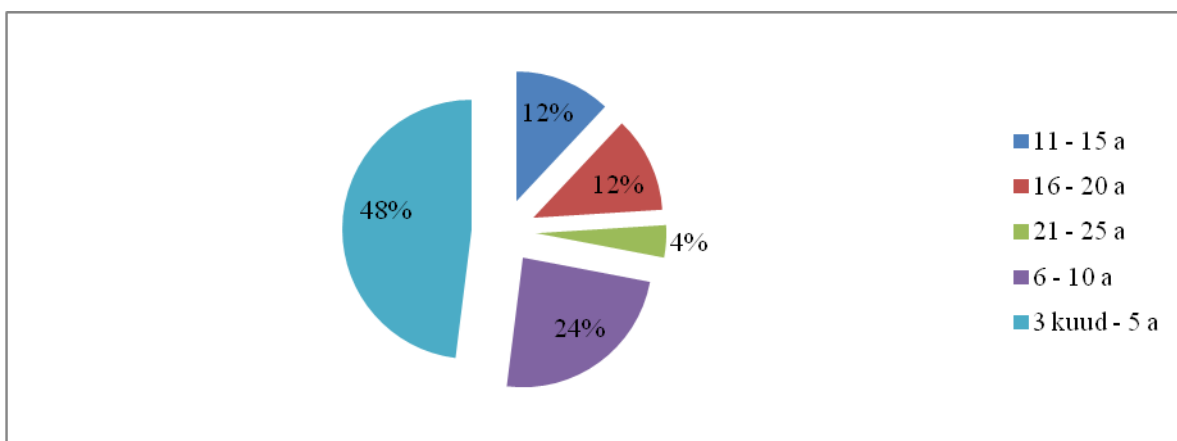
Joonis 1. Küsitletud piiriesindaja abide võrdlus vanuse lõikes.

Ametikoha nimetuselt oli enim vastajaid kordoni/piiripunkti juhi positsiooniga ametnike seas, kes moodustasid koguarvust 31%, sellele järgnesid vanempiirivalvuri ametikohal teenivad piiriesindaja abid, kelle vastaja protsent moodustas 26%, järgnesid 17%-ga staabitöö piiriametnikud, 13%-ga piirivalvuri ning piirivalveametniku ametikohal teenivad ametnikud. Autor ei kasutanud antud ülevaate andmisel kahe vastaja vastuseid, kuna selliseid ametikohti nagu vastuses ei eksisteeri. Nimelt vastas üks vastajast, et tema ametikoht on vahetuse vanem ning teine, et piiripunkt. (vt joonis 2)

Joonis 2. Küsitletud piiriesindaja abide võrdlus ametikohtade järgi.

Vastajate tööstaaž piiriesindaja abina on vastavalt vastustele: 3 kuud – 5 aastat – 48%, 6 – 10 aastat – 24%, 11 – 15 ja 16 – 20 aastat – 12% ning 21 – 25 aastat – 4% (vt joonis 3).

Joonis 3. Küsitletud piiriesindaja abide võrdlus tööstaaži lõikes.

Ekspertintervjuu viidi läbi piiriesindajaga Võru suunal, kelleks on töö kirjutamise hetkel hr Tõnu Reinup. Intervjueeritav ei ole ise piiriesindaja abi funktsiooni täinud, samas on olnud asetäitja. Ta on olnud Eesti Vabariigi – Vene Föderatsiooni ajutisel kontrolljoonel piiriesindajaks alates 26.10.2006. aastast.

3.3. Uurimistulemuste analüüs

Intervjuu käigus selgus, et Eesti piiriesindaja saab peadirektori asetäitjalt piirivalve alal prioriteetidid, mis on aluseks edasiste tegevuste planeerimisel. Tegevused viivad enamasti ellu piiriesindaja abid. Sekkutakse siis, kui nähakse, et tegevused hakkavad väljuma kontrolli alt. Peadirektoril on allkirjastamise roll kuna meie organisatsioonis on valdkondlik juhtimine.

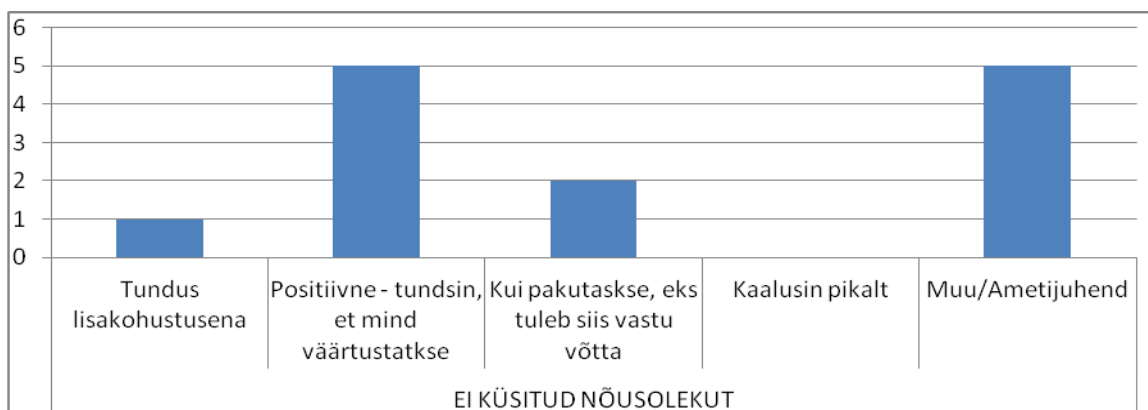
Piiriesindaja peab praegust koostöö vormi efektiivseks. Tänapäevaks on ametlikud kohtumised korra kvartalis. Piiriesindaja asetäitjate kohtumised on korra kuus, ning piiriesindaja abide kohtumised on vastavalt vajadusele, kas ebaseadusliku piiriületuse korral või kui näiteks on vaja post vastu võtta või üle anda.

Piiriesindaja on delegeerinud juhtumite lahendamised piiriesindaja abide tasandile. Piiriesindaja on kasutanud piiripunkti töörežiimi muutmist, eelkõige Saatse piiripunktis piiripunkti lahtioleku aja fikseerimisel.

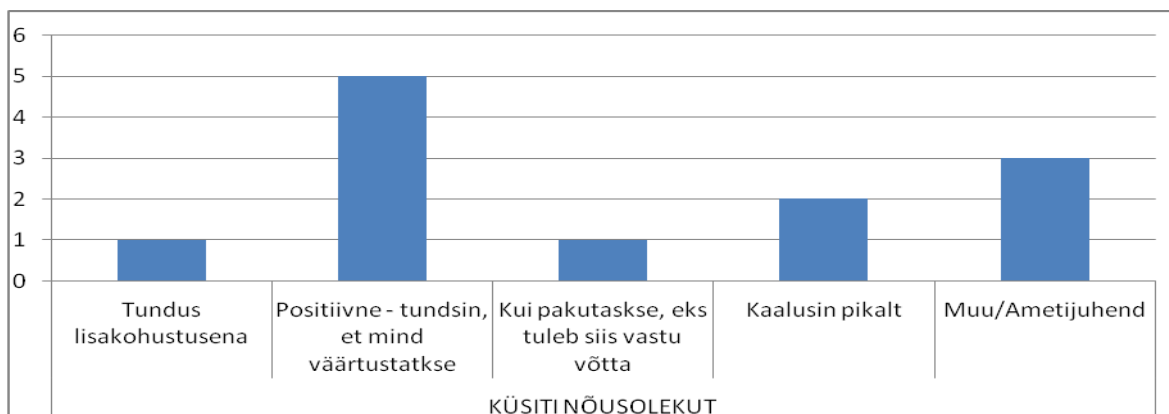
Ankeetküsitlusest selgus, et piiriesindaja abideks nimetamisel on nõusolekut selleks küsitud 48%-lt vastanutest ja 52% vastanutest vastas, et neilt ei ole nõusolekut küsitud. Viie ametniku nõusoleku küsimata jätmise on seotud sellega, et ametijuhend kohustab täitma ka piiriesindaja abi funktsioone. Viis ametnikku tundsid ennast positiivselt – et neid väärtustatakse olenemata sellest, et neilt nõusolekut ei küsitud, 2 ametnikku võtsid pakkumise vastu põhjendusega, kui pakutakse, üks siis tuleb vastu võtta, olenemata sellest, et neilt nõusolekut ei küsitud ning ühele ametnikule tundus see lisakohustusena (vt joonis 4). 12-lt ametnikult, kellelt küsiti nõusolekut asuda täitma piiriesinduse abi ülesandeid vastas 5 ametnikku, et tundsid positiivsust - et neid väärtustatakse, 1 ametnik vastas, et kui pakutakse, üks siis tuleb ikka vastu võtta, ühele tundus see lisakohustusena, 2 kaalusid pikalt, ning 3 ametnikku vastas, et ametijuhendist tuleneb nõue täita piiriesindaja abi ülesandeid (vt joonis 5). Intervjuu käigus selgus, et piiriesindaja abi ametisse nimetamisel peab olema nõusolek ka politseiametnikult, et “jah” ta on nõus täitma piiriesindaja abi ülesandeid, sest see on talle lisatööks, mida ei finantseerita.

Intervjueeritava arvates: *“Kordoni/piiripunktide juhid on enamasti staažikad ning tunnevad oma alluvaid paremini. Eeldatavasti on ta jälginud, analüüsinud ja vaadanud, kellel on olemas piiriesindaja abiks vajalikud omadused (käekiri, mis on loetav ja selge, valdab vene keelt, on natuke kunstilist annet, tunnevad kordoni piirilõiku). Samas peaks tulema ka värvatavalt isikult nõusolek, et ta on nõus täitma piiriesindaja abi ülesandeid, kuna see on*

lisakohustus, mida ei finantseerita. Valiku tegemisel on orienteeritud ka sellele, et lõpptulem oleks ootuspärane, et akt oleks korrektselt vormistatud /.../.”

Joonis 4. Nõusoleku küsimata jätmise piiriesindaja abidelt ametisse nimetamisel.

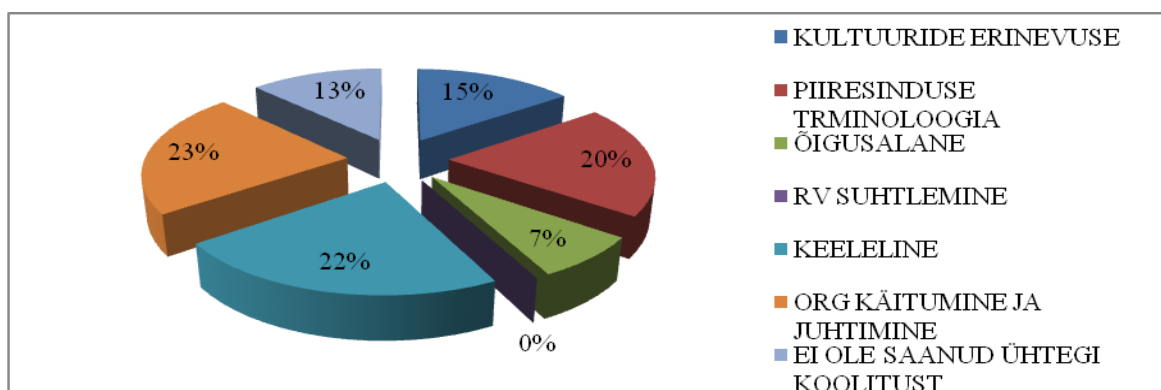
Joonis 5. Nõusoleku küsimine piiriesindaja abidelt ametisse nimetamisel.

Küsimusele, kas piiriesinduse täitmise eest makstakse lisaraha, vastas intervjuueeritav, et ei maksta hetkel, aga kunagi on olnud see tasustatav. Samas märkis ta, et piiriesindajatel on see kaetud büroojuhi kohal töötades ja et „loorberilehed“ ja „kibedad vitsad“ on palga sees. Intervjuueeritava arvates: „Kindlasti peaks maksma lisaraha piiriesindaja abidele, kuna see on neile lisatöö ja peab olema reageerimise valmis ka vabal hetkel. Samas arvas intervjuueeritav, et tuleks läbi mõelda tasustamise kord, et mille alusel lisaraha makstaks, kas juhtumite põhiselt või kuuajaliselt on fikseeritud kindel summa /.../.“

Piiriesindaja abidele läbiviidud küsitlusest selgub lisaraha maksmise kohta, et 8%-le makstakse ja 92%-le mitte. Ametikoha järgselt olid mõlemad jaatavalt vastajad vanempiiriametnikud, üks oli piiriesinduse abina töötanud 5 ja teine 10 aastat. Antud andmetele tuginedes, teeb töö autor siinkohal ettepaneku, et piiriesindaja abide töö peab olema tasustatav. Arvestades, et töö efektiivsus sõltub paljugi sellest, kas ametnik tahab oma tööd teha ning kui suur on tema motivatsioon. Üheks motivaatoriks on kindlasti palk, eriti praeguses majandus olukorras, kus inimesed soovivad, et saavad reaalselt raha „rohkem kätte.“

Küsimusele, et missugust täiendavat ettevalmistust olete saanud seoses piiriesindaja abina tööle hakates tõi 6% vastajatest välja, et nad on saanud õigusosalast koolitust, 13 % kultuuride alast koolitust, 17% piiriesinduse terminoloogiaalast, 17% on saanud muu alalist koolitust, 19% organisatsiooni käitumise ja juhtimise alast ning 19% keelelist (vene keel) ning rahvusvahelise suhtlemise koolitust pole vastajatest märkinud keegi (vt joonis 6). Muu alal toodi välja järgmist:

1. Kaitsepolitsei poolne koolitus, kuidas hinnata info hankimist jms.
2. Ühised õppepäevad Venemaa piiriesindaja abidega.
3. Piiriesindaja korraldatud koolitused.
4. Loomulik käitumine.
5. Eelnevalt on koos piiriesindaja abidega käidud piirijuhtumite ühisülevaatusel ning koostatud ühisülevaatusakt.
6. Pole saanud ühtegi koolitust ja polegi vajadust olnud.

Joonis 6. Täiendavad koolitused piiriesindaja abina tööle hakates.

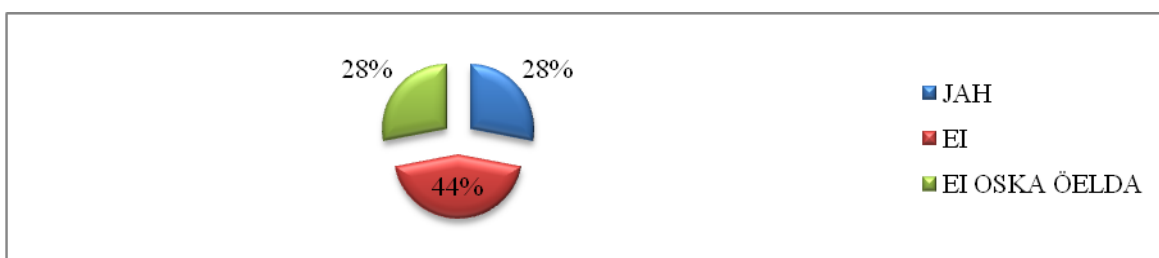
Autori poolt koostatud analüüsi alusel selgub, et puudub ühine väljaõppe. Antud analüüsi põhjal saab väita, et ühtne koolituse kontseptsioon on puudu algusest peale kuni tänapäevani. Analüüsist selgub, et ühist väljaõpet on saanud 2 x 2 ametnikku, kes on saanud ainult keelelist väljaõpet, kelleks on staabitöö piiriametnik, kes on olnud piiriesindaja abi 2 aastat ja piirivalvur, kes on olnud piiriesindaja abi 1 aasta. Ning 2 ametnikku on saanud nii keelelist kui ka muu alalist koolitust, kellest üks on kordoni juht, kes on olnud piiriesindaja abi 20 aastat ning piirivalvur, kes on olnud piiriesindaja abi 5 aastat. Muu koolituse juures tõi kordoni juht välja, et on saanud piiriesindaja poolt läbiviidavaid koolitusi ning piirivalvur on toonud välja, et see on loomulik käitumine. Autori teabenõudele tuli PPA koolitus- ja arendustalituselt vastuseks, et Lõuna prefektuuris on aastatel 2008 – 2012 läbi viidud 5 koolitust. Käesoleva töö autor on aastate vahemiku valiku sisenditeks võtnud asjaolu, et 48%

vastanutest on staaž 3 kuud – 5 aastat ning samas ei olnud teabenõude alusel võimalik varasemaid andmeid saada. Antud teabenõude alusel saab järeldada, et 48% ehk 12-el vastajal peavad olema ühised vastused. Kuid autori poolt koostatud analüüsist seda ei järeldu. See annab jällegi alust arvata, et ametnike koolitamisel puudub koolituse kontseptsioon ja ametnikel on erinev väljaõppe tase piiriesinduse abina töötades. Töö autor teeb siinkohal ettepaneku, et on vaja vaadata üle koolituste planeerimise protsess ning ametnike ühtlustamine väljaõppe tasemel.

Küsimusele, kas olete tunnetanud dubleerimist sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamisel, vastas vastusega jah 28%, vastusega ei vastas 44% ning 28% ei osanud öelda (vt joonis 7). Intervjuu käigus selgus piiriesindaja vastusest, et tõendamata kohtu seisukohast siseriiklikult ei osanud ta vastata, kuna piiriesindaja ei käi kohtus kohtuesindajaks, vaid sellega tegelevad välispiiriteabe talituse ametnikud.

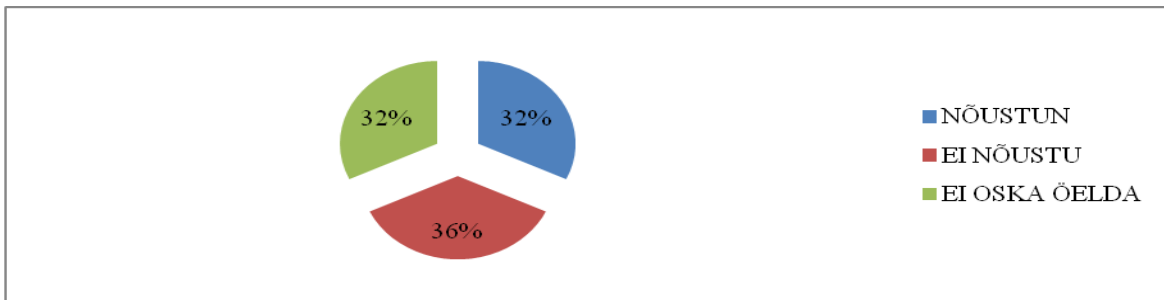
Antud väidet kinnitab intervjuueeritav: „Kuid kui abide tasandil tekib lahkarvamused, siis kantakse ette piiriesindajale ja piiriesindaja nõuab naaberriigi piiriesindajalt koheselt uut kohtumist, uute ametnikega, ning sealt võivad osa võtta ka juba piiriesindaja asetäitjad. Samast sündmusest tehakse uus akt /.../.“

„Piiriesindaja läheb ise kohale isiklikult siis, kui on toimunud mõni tõsine intsident, nt tulistamise juhtumid, kus on kannatanuid. Koidula mnt piiripunktis aastaid tagasi oli selline juhtum, kus lasti maha Venemaa piirivalvurid. Tõsised juhtumid on veel kalameeste uppumised (2010/11). Kuid piiriesindaja mõõnas, et on jäänud ka eriarvamustele. Ning, et prokuratuurist on tulnud signaale, et otsige juurde tõendeid jne /.../.“

Joonis 7. Piiriesindaja abide arvamus sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamise dubleerimisel.

Küsimusele, kas sündmuskoha vaatlusprotokolli- ja piirivahejuhtumi akti koostamine võiks olla integreeritud ühtsesse vormi, vastas 32% ametnikest, et on nõus sellega, 36% ei nõustu ning 32% ei osanud seisukohta võtta (vt joonis 8).

Joonis 8. Piiriesindajate arvamus integreerimaks sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti.

Autori poolt läbi viidud andmete analüüsist selgub, et sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamisel ei ole dubleerimist tunnetanud ning samas ei nõustu, et sündmuskoha vaatlusprotokoll ja ühisülevaatuse akt võik olla integreeritud ühtsesse vormi enamasti kordoni/piiripunkti juhid. Kuid samas on tunnetanud dubleerimist või ei oska öelda, aga nõustuvad, et võiks olla integreeritud ühtsesse vormi 7 ametnikku 9-st. Seitse ametnikku, kes vastasid, et ei oska öelda, kas on tunnetanud dubleerimist, neist 3 nõustus, et võiks olla integreeritud ühtsesse vormi, 3 ei osanud seisukohta võtta ning ainult 1 ei nõustunud väitega.

Tuginedes eelmise küsimuse ja käesoleva küsimuse andmetele viis töö autor läbi *t – testi*, et kontrollida, kas kahe üldkogumi vahel eksisteerib ka seos. Kuna autori poolt läbiviidud küsitluses on vastused kvalitatiivsetel tunnustel, siis kasutas autor andmelünga ületamise tehnikat. Antud näites on kasutusel 2 lünga tähist: 2 - ei nõustu ja 3 – nõustun.

Kuna puudub täiendav informatsioon, milline keksväärtusest võiks olla suurem, esitati kontrollimiseks hüpoteeside paar:

$H_0 : \mu_1 = \mu_2$: Ametnikud, kes on või ei ole tunnetanud dubleerimist sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamisel nõustuvad, et eelnimetatud tõendid oleks integreeritud ühtsesse vormi,

$H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$: Ametnikud, kes on või ei ole tunnetanud dubleerimist sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamisel ei nõustu, et eelnimetatud tõendid oleks integreeritud ühtsesse vormi.

Valime olulisuse nivooks $\alpha = 0,05$

T – jaotuse kriitiline väärtus $\bar{t}_{0,025;20} = 2.086$

Arvutame valimite arvkarakteristikud ning saame:

$$\bar{x}_1 = 7.5, \bar{x}_2 = 8, S_1 = 6.36, S_2 = 8.49$$

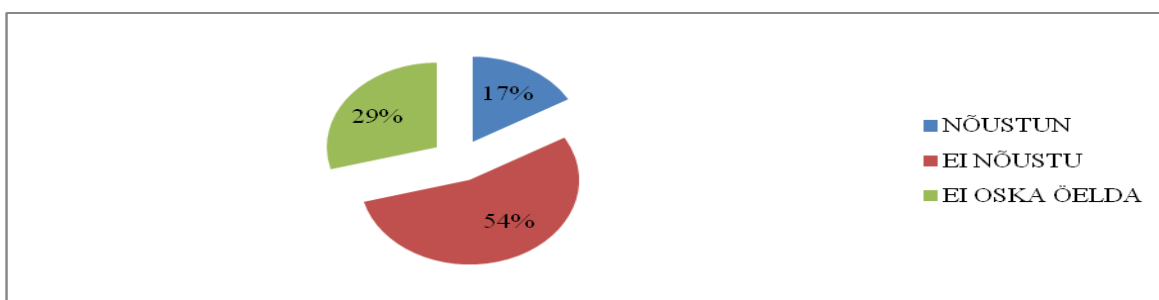
Olulisuse tõenäosus $p = 0.95$

Kuna statistiku väärtus (0,95) ei ületa valitud kriitilist väärtust (2,086) saab vastu võtta nullhüpoteesi, et nende andmete põhjal pole võimalik tõestada ametnike nõusolekut integreerimise osas.

Küsimusele, kas olete tunnetanud mõne juhtumi lahendamisel, et on jäänud vajaka kultuuri erinevuste oskustest ja tõdedest, vastas intervjuueeritav, et ei ole.

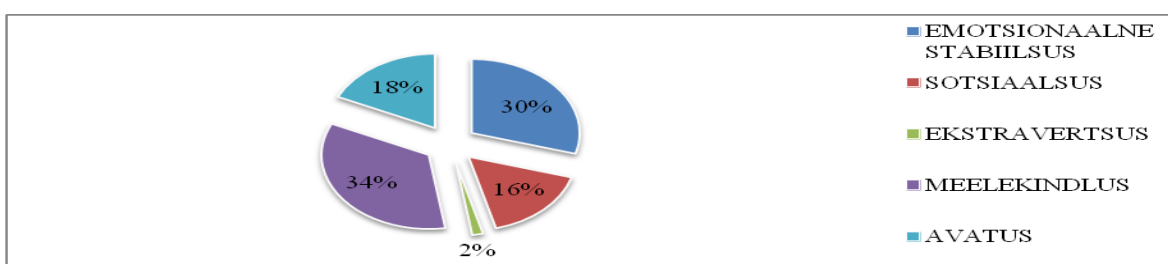
Antud väidet kinnitab intervjuueeritav: „Kui Venemaa ametnikud on võtnud otsuse, et ei tunnusta piiriületust, siis ei aita seal mitte midagi. Väga rangelt arvestatakse piiriesindaja abide saatmisel sündmuskohale positsiooni ja auastme/teenistusastme olemasolu. On kujunenud praktika, et sündmusele reageerivad riigiti samaväärse positsiooni või auastme/teenistusastmega ametnikud /.../.“

Küsimustikus piiriesindaja abidele selgus, et 17% on tunnetanud, et on jäänud vajaka kultuuri erinevuste oskustest/tõdedest, 54% ei nõustu antud faktiga ja 29% ei osanud seisukohta võtta antud küsimuses (vt joonis 9).

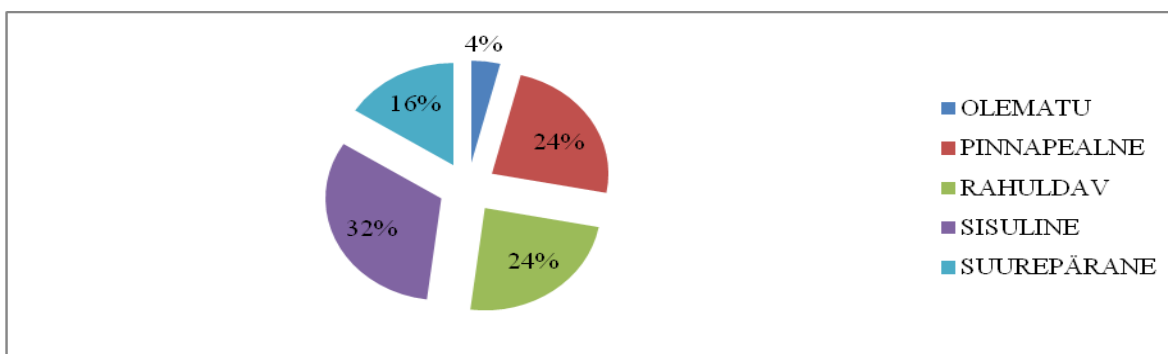
Joonis 9. Piiriesindaja abide kultuuri erinevuste arvamus piirivahejuhtumi lahendamise vajalikkusest.

Küsimustikust selgus, et piiriesindaja abid peavad enim vajalikuks piiriesindaja abina olemisel meelegindlust, millele vastas 34%, järgnesid emotsionaalne stabiilsus 30%, avatus 18%, sotsiaalsus 16% ning ekstravertsus 2% (vt joonis 10). Intervjuueeritav pidas koostööd Narva suunal olevaga piiriesindajaga, kelleks on Aimar Kõss suurepäraseks, kuna nad osalevad mõlemad alati kõikidel kohtumistel koos.

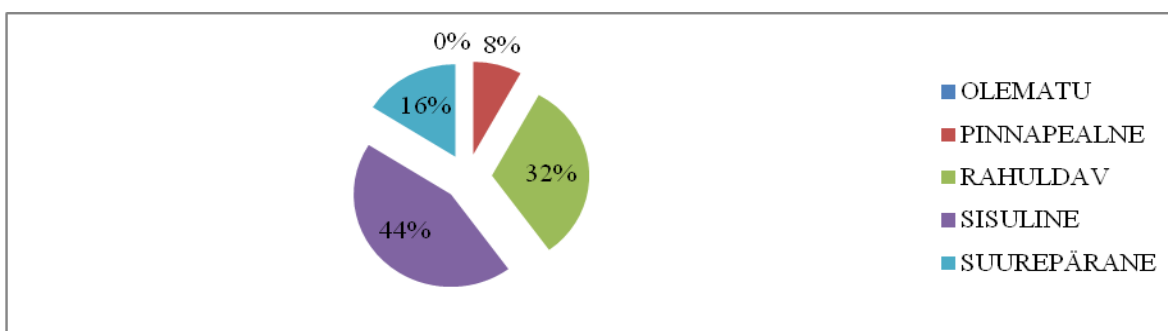
Joonis 10. Piiriesindaja abide arvates vajalikud isikuomadused.

Piiriesindaja abid hindasid oma koostööd siseriiklikult järgmiselt: olematu – 4%, pinnapealne – 24%, rahuldav – 24%, sisuline – 32% ja suurepärane – 16% (vt joonis 11).

Joonis 11. Piiriesindaja abide koostöö siseriiklikult.

Piiriesindaja abid hindasid koostööd Vene Föderatsiooni piiriesindaja abidega järgmiselt: olematu – 0%, pinnapealne – 8%, rahuldav – 32%, sisuline – 44% ja suurepärane – 16% (vt joonis 12).

Joonis 12. Piiriesindajate koostöö Vene Föderatsiooni piiriesindaja abidega.

Piiriesindaja hindas koostööd Vene Föderatsiooni piiriesindajaga hindele 4 (tugev neli). Kuna alati ei saa 100% vastuseid oma küsimusele, aga möönis, et saab vastused. Ning põhjendas hinnet veel sellega, et ei ole saanud Vene Föderatsioonile 100% üle anda ebaseaduslikult ajutist kontrolljoont ületanud isikud.

3.4. Uurimistulemuste kokkuvõte

Antud uurimus tugines lõputöös püstitatud uurimisküsimustele:

1. Kas sündmuskoha vaatlusprotokoll ja ühisülevaatuse akti koostamine on praktilises tegevuses kujunenud dubleerimiseks?
2. Kas Vene kultuuri tundmine aitab muuta efektiivsemaks piiriesindajate funktsiooni?
3. Milline on efektiivne piiriesindaja abi ametisse nimetamise protsess?

Küsimustele leiti vastused ankeetküsitluse ja ekspertintervjuu abil, selgitades piiriesindajaga intervjuu läbiviimisel määramise protsessi, ülesannete delegeerimise ulatust ning piirivahejuhtumite lahendamisel kultuuri tundmise vajalikkust. Ning vastuseid üritati siis kas kinnitada või ümberlükata ankeetküsimustikuga piiriesindaja abide näol, kes siis teevad realselt töö ära, nagu selgus intervjuu käigus.

Efektiivselt saab tegutseda siis, kui põhjalikult läbitöötatud töökorraldus, inimestel on vastav väljaõpe, nad on oma ala professionaalid, ning amet motiveerib neid osalema piiriesinduse aparadi töös. Töökorraldus sõltub sellest, kas töötaja üldse oskab oma tööd teha. Teiseks sõltub töö efektiivsus sellest, kas ta oma tööd tahab teha ning kui suur on tema motivatsioon. (Witzel 2004; Trepp 2011). Uuringu tulemuste analüüsile tuginedes väidab antud lõputöö autor, et praegu puudub kindel piiriesindajate määramise protsess ning ühine väljaõpe. Osadelt piiriesindaja abidelt on küsitud nõusolekut asuda piiriesinduse abina ametisse, osadelt mitte, ning puudub ka motivaator rahalises mõttes, et ametnik teeks antud tööd pühendumusega. Koolituste läbiviimisel pole pööratud tähelepanu ametnike oskuste ühtlustamisele. Samas pole 6 ametnikku saanud ühtegi koolitust, mis moodustab antud valimist protsentuaalselt 24%.

Autori arvates ei ole praegune ametisse nimetamine kindlasti efektiivne. Siinkohal teeb antud töö autor ettepaneku, et edaspidises piiriesindaja abide määramise protsessis tuleb töötada välja kindel määramise kord koos väljaõppe kavaga ning viia väljaõpe läbi ka hetkel juba piiriesindaja abi ülesandeid täitvatele ametnikele ning ametnikke motiveeritakse piiriesinduse abina töötades finantsiliselt igakuiselt.

Sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti integreerimine ühtsesse vormi on antud tulemuste analüüsimisel kindlasti õigustanud. Käeolevas töös t-testi baasil kontrollitud tulemist järeltab autor, et ametnikud, kes hetkel vastasid, et kas on tunnetanud või ei ole tunnetanud sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamisel dubleerimist ei saa tõestada, et nad kas nõustuksid või ei nõustuks, et eelpool nimetatud tõendid oleksid integreeritud ühtsesse vormi. Siinkohal teeb autor ettepaneku võtta piloot korras kasutusele integreeritud vorm (vt lisa 5). Ning nt aasta pärast viia läbi analüüs kas antud ettepanek on leidnud rakendust või ei.

Piiriesinduse töö tasustamise tulemuste analüüsi käigus selgunud fakt, et piiriesinduse tööd ei tasustata on antud hetkel päevakohane teema ja vajab autori arvates kindlasti olukorrale lahenduse otsimist kõrgemal tasandil. Nagu selgus ka piiriesindajaga läbiviidud intervjuust, siis on ka tema selle poolt, et see töö peab piiriesindaja abide tasandil olema kindlasti tasustatud. Siinkohal teeb käesoleva töö autor ettepaneku, et piiriesindaja abide töö peab

saama tasustatud, et motiveerida ametnikke tegema piiriesinduse tööd lisatööna oma tavapärase teenistusülesannete kõrval.

Inimesed, kes soovivad läbirääkimistel välismaalastega saada positiivseid tulemusi, peavad selleks pingutama, et aru saada, kuidas nad arutlevad, mis kisub neid meie omadest teistsuguste seisukohtade poole, mida nad tahavad saavutada või mida nad eelistavad (Torsten 2002:92-93). Antud uuringu andmetest nähtub, et hetkel ametis olevad piiriesindaja abid pole tunnetanud, et neil on jäänud vajaka kultuuri erinevust oskustest/tõdedest oma praktiseerimise aja jooksul. Üheks põhjuseks on kindlasti see, et antud valdkond on ametnike jaoks suhteliselt reglementeeritud ning puudub eraettevõtlik mõtteviis, et tegutsetakse ainult kasumi eesmärgil. Mõlema riigi ametnike huvid on seotud julgeolekuga ja eesmärgiks on parendada infovahetust, tugevdada valvet piiril ning lahendada piirivahejuhtum operatiivselt.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö *eesmärk* oli uurida piiriesindajate hetketegevust ning efektiivsemaks muutmise võimalusi, mille tulemusel saaks rääkida turvalisemast riigist, milles on kaitstud isikute põhiõigused ja -vabadused.

Käesoleva lõputöö *eesmärk* oli uurida piiriesindajate hetketegevust ning efektiivsemaks muutmise võimalusi, mille tulemusel saaks rääkida turvalisemast riigist, milles on kaitstud isikute põhiõigused ja -vabadused.

Käesoleva lõputööl oli kaks *alaeesmärki*. *Esimene alaeesmärk* oli anda ülevaade piiriesindajate ülesannetest ning kohustustest, et lõpptulemina saaks rääkida korrektselt tõendatud piirivahejuhtumist. *Teine alaeesmärk* oli uurida sümbioosina piirivahejuhtumi tõendamist, kultuuride erinevust ning efektiivsust, et saaks rääkida efektiivsest piiriesindajate abide ametisse nimetamise protsessist ning piirivahejuhtumi lahendamisest. Selleks töötas antud töö autor läbi teoreetilise materjali, mis haakub piiriesinduse teenistuse tööga ning andmekogumismeetodina kasutas autor ankeetküsitlust ning struktureeritud ekspertintervjuud ehk triangulatsiooni.

Läbitöötatud teoreetilise materjali ja uuringu põhjal võib järeldada, et piiriesindajad etendavad arvestatavat rolli sisejulgeoleku tagamisel. Selleks, et lahendada operatiivselt asetleidnud piirivahejuhtumeid, ei pea hakkama ajama asju läbi Välisministeeriumi diplomaatide, millega kaasneks tohutu bürokraatia. Samas on mõttetu dubleerimine, kui piiriesindajatel puudub oma valdkonnas otsustuspädevus, sest siis tuleb lahendada piirivahejuhtumeid Välisministeeriumi tasemel ning Välisministeerium kaasaks oma meeskonda nii või naa politseiametniku, kes on antud valdkonnas kompetentsem.

Teoreetilise materjali ning uuringu läbiviimne annavad kinnitust, et piiriesindustööd on võimalik läbi mõningate parenduste muuta efektiivsemaks. Arvestades piiriesindajate kohustusi, mis on määratud piiriesindajatele Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni valitsuste vahel sõlmitud kokkuleppest ja siseministri käskkirjaga on see märkimisväärne. Kindlasti peab piiriesinduse teenistuse kohale määramisel olema kaalutletud otsus, peab olema ametniku nõusolek ning ametnikku peab motiveerima tegema seda tööd. On üldtuntud fakt, et inimesi motiveerib enim raha. Uurimustulemustest selgus, et piiriesindaja abid teevad ära

põhilise töö piirivahejuhtumite lahendamisel. Kuid samas selgub, et 48% piiriesindaja abid on määratud ilma nendelt nõusolekut küsimata või on piiriesindaja abi funktsiooni täitmine sisse kirjutatud ametijuhendisse ning 92% vastanutest ei saa selle eest lisaraha.

Antud uurimuse läbiviimisel ei saa tõestada ega ka ümber lükata, et piiriesindaja abid, kes on või ei ole tunnetanud sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamisel, et nad nõustuks või ei nõustuks, et eelpool nimetatud tõendid oleksid integreeritud ühtsesse vormi.

Kõige enam võivad vahetult piiriesinduse tööst saavutatud väljundeid tunnetada piiriäärsed elanikud. Piiriesindajatele on antud pädevus Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni kokkuleppes tulenevalt lahendada juhtumeid, kus koduloomad ületavad piiri või kui loodusõnnetuste või muude asjaolude tagajärjel on teise lepingupoole riigi territooriumile sattunud ujuvvahend, kalapüügiriistad ja muu vara. Operatiivselt tegutsedes saavad piiriesindajad lahendada antud küsimused ning väljundiks on kaks positiivset asja, milledeks on, et on lahendatud juhtum ning välja selgitatud kellele antud loom või vahend kuulub ja asja omanik on rahul ning õnnelik, et sai asja oma valdusesse tagasi.

Uuringu läbiviimisel kogutud andmete põhjal teeb autor järgmised ettepanekud piiriesinduse parendamiseks:

1. Tuleb leida lahendus tasustamiseks piiriesindaja abide tööd.
2. Tuleb töötada välja piiriesindaja abide määramise protsess, et ühtlustada piiriesindaja abide taset.
3. Edaspidiste koolituste läbiviimiseks tuleb koostada esiteks piiriesindaja abide koolituste vajalikkus, et ühtlustada teadmiste taset läbi koolituste.
4. Politsei- ja piirivalvekolledž peab võtma oma õppekavasse valikainete programmi piiriesindaja abide koolitamise.
5. Tuleb kasutusele võtta sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti integreeritud vorm.

Antud teema vajab kindlasti edaspidist uurimust ning edaspidine uurimus võiks uurida näiteks demarkeeritud piiri vajalikkust piiriesinduse seisukohast. See võiks sisaldada piirivahejuhtumite ühisülevaatuse aktide andmete kvaliteedi ja usaldusväarsuse analüüsi. Nagu selgus ka piiriesindajaga tehtud intervjuust, siis praegu loetakse jälgi „kanarbiku pealt“. Väljaehitatud piiri vajalikkusele viitas ka intervjuueeritav.

SUMMARY

The present thesis is presented 55 pages. There are 29 sources in the list of references and the paper contains 12 figures and 5 annexes. The thesis is written in Estonian and a summary is given in English.

The aim of this thesis is to investigate the current role of border representatives and ways of improving their work efficiency, as a result achieving a safer country where the fundamental rights and freedoms of people are protected.

This thesis also has two sub-objectives: first, to provide an overview of the responsibilities and obligations of representative, resulting in properly documented border incidents and second, to investigate the documentation of border incidents, cultural differences and efficiency as a whole so as to enhance the process of appointing border guards to assist border representatives and resolving border incidents.

Both theoretical materials and the conducted survey prove that through certain improvements it is possible to increase the work efficiency of border representatives. This is significant given the responsibility of border representatives for duties determined by the agreement between the Republic of Estonia and the Russian Federation and by the order of the Minister of the Interior. Appointment of border guards to positions must be considered decisions; they require an officer's consent and it is important to maintain the motivation of officers to work. As we know, money is one of the best motivators. The survey revealed that support staff of border officials do the majority of work in resolving border incidents. However, 48% of such people are appointed without their consent i.e. the obligation to assist the border representatives is stated in their employment contract and 92% of survey participants do not receive any extra money for this.

This research can neither prove nor refute that support staff, in compiling surveillance protocols on the scene and common inspection reports, have felt that they agree that the abovementioned proof has been integrated into a single format.

This work can be used in the training of future officials, who will be appointed to border representative services and also for carrying out instruction, or during the planning phases of instruction, in order to establish what has to be considered during training.

JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Küsitletud piiriesindaja abide võrdlus vanuse lõikes	23
Joonis 2. Küsitletud piiriesindaja abide võrdlus ametikohtade järgi	24
Joonis 3. Küsitletud piiriesindaja abide võrdlus tööstaaži lõikes.....	24
Joonis 4. Nõusoleku küsimata jätmise piiriesindaja abidelt ametisse nimetamisel.....	26
Joonis 5. Nõusoleku küsimine piiriesindaja abidelt ametisse nimetamisel.....	26
Joonis 6. Täiendavad koolitused piiriesindaja abina tööle hakates.....	27
Joonis 7. Piiriesindaja abide arvamus sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti koostamise dubleerimisel.....	28
Joonis 8. Piiriesindajate arvamus integreerimaks sündmuskoha vaatlusprotokolli ja ühisülevaatuse akti.....	29
Joonis 9. Piiriesindaja abide kultuuri erinevuste arvamus piirivahejuhtumi lahendamise vajalikkusest.....	30
Joonis 10. Piiriesindaja abide arvates vajalikud isikuomadused.....	30
Joonis 11. Piiriesindaja abide koostöö siseriiklikult.....	31
Joonis 12. Piiriesindajate koostöö Vene Föderatsiooni piiriesindaja abidega.....	31

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Anderson, S. Piirivalvuritele oli möödunud aasta töörohke, kuid edukas. Politsei- ja piirivalveamei siseveebist ppa-siseveeb.polsise/uudised/uudis.dot?id=479529 välja otsitud 11.03.2013

Campell, D. ja Dillon, M. 1993. The political Subject of Violence. Manchester university Press

Eesti julgeoleku poliitika alused 12.05.2010, jõustunud 17.05.2010 – RT 2010, 22, 110

Eesti Piiriesindaja töökorralduse alused. Siseministri käskkiri 14.01.1998 nr 11. Kätte saadav www.google.ee/#hl=et&gs_nf=1&cp=41&gs_id=7&xhr=t&q=Eesti+Piiriesindaja+t%C3%B6%3%B6korralduse+alused&pf=p&output=search&client=psy-ab&oq=Eesti+Piiriesindaja+t%C3%B6%3%B6korralduse+alused+&aq=f&aqi=&aql=&gs_l=&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf.,cf.osb&fp=59d9560554a4efb0&biw=1280&bih=604 välja otsitud 10.04.2012

Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise maismaa riigipiir kulgemise kirjeldus. Välisministeeriumi kodulehelt www.vm.ee/?q=node/4517 välja otsitud 05.12.2012

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Läti Vabariigi Valitsuse vaheline kokkulepe piiriesindajate tegevusest 30.08.1994, jõustunud 30.08.1994 - RT II 1994, 24, 80

Heinsoo, R. 2012. Piiriesindajate tegevus Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni ajutisel kontrolljoonel ning selle efektiivsemaks muutmise võimalused. Publitseerimata kursusetöö. Sisekaitseakadeemia, Tallinn

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. Uuri ja kirjuta [Tutki ja kirjoita]. Tõlge eesti keelde: I. Kraav, T. Kuurme, U. Kala, M-L. Leherand, V. Maansoo ja J. Orn. Tallinn, Kirjastus Medicina. (originaal on publitseeritud Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 2004)

Isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad). 20.12.2006, välja antud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 562/ 2006. EUR – Lex kodulehelt <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=425157:cs&lang=et&list=524847:cs>,

425157:cs,&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte,
välja otsitud 2013

J, W. Jr Slocum. ja D, Hellriegel. Principles of organizationl Behavior. 2010. U.S.A. Division
of Thomson Learning

Kergandberg, E., Pikamäe, P. 2012. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud
väljaanne. Kirjastus Juura

Kokkulepe Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni valitsuse vahel piiriesindajate tegevusest,
20.12.1996, jõustunud 20.12.1996 - RT II 1997, 2, 6

Koort, E. ja Pardla, M. 2011. Turvalisuspoliitika 2011. Tallinn. Sisekaitseakadeemia kirjastus
Kriminaalmenetluse seadustik 12.02.2003, jõustunud 01.07.2004 - RT I 2003, 27, 166 ... RT
I, 22.03.2013, 17

Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus 295 SE. Riigikogu
kodulehelt www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&enr=295SE&koosseis=12 välja
otsitud 6.02.2013

Narits, R. 1995. Õiguse entsüklopeedia. Õigusteabe AS Juura

Piirirajatiste ja piirimärkide hooldamise kord 14.11.2002, jõustunud 01.01.2004 - RT I 2002,
95, 553

Piirirežiimi eeskirja kinnitamine 17.09.1997, jõustunud 25.09.1997 - RT I 1997, 69,
1126...RT I, 29.03.2013, 13

Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus 22.12.2011, jõustunud 01.01.2012 – RT, 29.12.2011,
70...RT I, 07.09.2012, 70

Politsei- ja piirivalveseadus 29.12.2011, jõustunud 01.01.2012 - RT I 2009, 26, 159...RT I,
26.03.2013, 12

Richard, D. Lewis. 2007. Kultuuridevahelised erinevused: kuidas edukalt ületada
kultuuribarjääre [When cultures collide: managing successfully across cultures]. Tõlge eesti
keelde: T, Aug. Tallinn, TEA kirjastus. (Originaal on publitseeritud Nicholas Brealey
publishing, 1999]

3-1-1-19-10 Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 14. aprilli 2010. a kohtuotsus Eduard Jakobsoni
süüdistusasjas KarS § 414 lg 2 p 2, § 415 lg 1 ja § 418 lg 2 p 2 järgi, jõustunud 14.04.2010 -
RT III 2010, 17, 124

Roots, H. Organisatsiooni kultuuri tüübid. 2002. Tallinn. Sisekaitseakadeemia kirjastus

Trepp, M. Kuidas firmas kähku efektiivsust tõsta? Director, 2 (99), 48

Truuväli, E-J., Aaviksoo, B., Kask, O., Lehis, L., Madise, L., Ma.dise, Ü., Merusk, K., Mälksoo, L., Narits, R., Olle, V. ja Purks, P. 2008. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura

Witzel, M. Efektiivsuse ajalugu. Ajakirja Director kodulehelt www.director.ee/efektiivsuse-ajalugu/ välja otsitud 08.04.2012

Võime, L., M, Kivi., J, Rõõmus., K, Pungas. ja R, Kiik. Eesti piirivalve 1922 – 2007. 2007. Piirivalveamet

Vääteomenetluse seadustik 22.05.2002, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2002, 50, 313 ... RT I, 22.03.2013, 21

Üksvärav, R. Organisatsioon ja juhtimine. 2008. TTÜ kirjastus

LISAD

LISA 1. PIIRIÄÄRSETEVALDADE RAHVAARVU MUUTUS 2009 – 2013

OMAVALITSU S	2009	2010	M	2010	2011	M	2011	2012	M	2012	2013	M	M KOKK U
ALATSKIVI VALD	1403	1387	16	1387	1404	17	1404	1386	18	1386	1381	5	39
AVINURME VALD	1515	1475	40	1475	1443	32	1443	1400	43	1400	1409	9	115
IISAKU VALD	1379	1334	45	1334	1317	17	1317	1307	10	1307	1279	28	100
KALLASTE LINN	1045	1020	25	1020	1010	10	1010	999	11	999	963	36	82
LOHUSUU VALD	864	874	10	874	857	17	857	810	47	810	788	22	86
MEREMÄE VALD	1227	1178	49	1178	1151	27	1151	1131	20	1131	1134	3	96
MISSE VALD	781	772	9	772	748	24	748	719	29	719	691	28	90
MUSTVEE LINN	1644	1636	8	1636	1584	52	1584	1526	58	1526	1502	24	142
NARVA LINN	65854	65438	416	65438	64650	788	64650	64041	609	64041	63081	960	2773
TORMA VALD	2321	2247	74	2247	2183	64	2183	2124	59	2124	2066	58	255
TUDULINNA VALD	536	512	24	512	501	11	501	500	1	500	499	1	37
VASTSELIINA VALD	2189	2163	26	2163	2123	40	2123	2125	2	2125	2129	4	66
VÄRSKA VALD	1465	1453	12	1453	1466	13	1466	1440	26	1440	1439	1	39
													KOKKU
													3920

Antud tabel on koostatud autori poolt kasutades Statistikaameti kodulehelt saadud andmeid. Tabelis tähendab M- rahvaarvu muutust ning M KOKKU – rahvaarvu muutus kokku. Negatiivne muutus on tähistatud punase värviga

LISA 2. PIIRIESINDAJAD JA ASETÄITJAD 1997 – 2013

Piiriesindaja ülesandeid on Narva suunal täitnud järgmised ametnikud:
12.11.1997 – 02.03.2006 Roland Peets, asukoht Narva
02.03.2006 – Aimar Kõss, asukoht Jõhvi
Piiriesindaja asetäitja ülesandeid Narva suunal on täitnud järgmised ametnikud:
12.11.1997 - 02.03.2006 Ivo Heinlaid, asukoht Narva
12.11.1997 - 07.06.2007 Mati Pokkinen, asukoht Alatskivi
07.06.2007 - 07.05.2009 Harry Kattai, asukoht Jõhvi
07.05.2009 - Valeri Kiviselg, asukoht Jõhvi
Piiriesindajad ülesandeid on Võru suunal täitnud järgmised ametnikud:
12.11.1997 - 26.10.2006 Rein Orav, asukoht Võru
26.10.2006 – Tõnu Reinup, asukoht Võru
Piiriesindaja asetäitja ülesandeid Võru suunal on täitnud järgmised ametnikud:
12.11.1997 - 23.03.1999 Tõnu Reinup, asukoht Võru
12.11.1997 - 23.03.1999 Mati Pokkinen, asukoht Alatskivi
23.03.1999 - 26.10.2006 Hillar Tammiste, asukoht Võrus
26.10.2006 - 27.11.2008 Toomas Malleus, asukoht Võru
27.11.2008 - 20.05.2010 Aivo Pinte, asukoht Võru
20.05.2010 - Aleksander Ljubajev, asukoht Võru

LISA 3. KÜSITLUS PIIRIESINDAJA ABIDELE

1. Palun märkige oma sugu

Mees

Naine

2. Palun kirjutage oma vanus

3. Millisel ameti kohal teenite?

Vastus

4. Kaua olete olnud piiriesindaja abi (piisab aastase täpsusega)?

5. Kas Teilt küsiti ka nõusolekut, kui Teid määrati piiriesindaja abiks?

JAH

EI

6. Milline oli Teie reageering pakkumisele?

POSITIIVNE – TUNDSIN, ET MIND VÄÄRTUSTATAKSE

KUI PAKUTAKSE, EKS SIIS TULEB IKKA VASTU VÕTTA

TUNDUS LISAKOHUSTUSENA

KAALUSIN PIKALT

MUU

7. Kas piiriesinduse abi töö eest makstakse ka lisaraha?

JAH

EI

8. Millist täiendavat ettevalmistust olete saanud seoses piiriesinduse abina tööle hakates ?

ÕIGUSALAST

RAHVUSVAHELISE SUHTLEMISE ALAST KOOLITUST

KEELELIST

ORGANISATSIiooni KÄITUMISE JA JUHTIMISE ALAST

KULTUURIDE ERINEVUSTE ALAST

PIIRIESINDUSE TERMINOLOOGIA ALAST

EI OLE SAANUD ÜHTEGI TÄIEND KOOLITUST, MIS MIND AITAKS
PIIRIESINDUSE TÖÖS

MUU

9. Kas olete tunnetanud dubleerimist sündmuskoha vaatluse koostamisel ja ühisülevaatuse akti koostamisel (olemuselt samad, kui akt ei vasta vastavalt KrMs kehtestatud nõuetele koostamise osas ning ei ole oma olemuselt kohtus tõend)?

JAH

EI

EI OSKA ÖELDA

10. Kas sündmuskoha ülevaatus protokoll ja piirivahejuhtumi akti koostamine võiks olla integreeritud ühtsesse vormi?

NÕUSTUN

EI NÕUSTU

EI OSKA ÖELDA

11. Kas olete tunnetanud mõne juhtumi lahendamisel, et on jäänud vajaka kultuuri erinevuste ning oskustes/tõdedest?

NÕUSTUN

EI NÕUSTU

EI OSKA ÖELDA

Saaksite palun tuua mõne näite?

12. Psühholoogias on käibel mõiste „Suur viisik“, mis sisaldab endas (palun tehke rist oma valiku/valikute ette, kasti sisse omadustele, mis peaksid Teie arvates olema piiriesindaja abidel):

Emotsionaalset stabiilsust

Sotsiaalsust

Ekstravertsust

Meelekindlust

Avatust

13. Kuidas hindate Piiriesindaja abide koostööd siseriiklikult (nt info vahetamine jne) 5 palli süsteemis?

Antud kontekstis on "siseriiklikuse" all mõeldud koostööd piiriesindaja abide vahel Lõuna prefektuuri PVB struktuuri üksuste vahel.

1- olematu

2 -pinnapealne

3- rahuldav

4- sisuline

5– suurepärane

14. Kuidas hindate koostööd Vene Föderatsiooni piiriesindajate abidega 5 palli süsteemis?

1- olematu

2 -pinnapealne

3– rahuldav

4– sisuline

5– suurepärane

15. Soovin saada uuringu tulemusest analüüsi oma e-posti aadressile

JAH

EI

LISA 4. INTERVJUU PIIRIESINDAJALE

1. Kua olete olnud piiriesindaja?
2. Kas olete ennem piiriesindaja funktsiooni olnud ka piiriesindaja asetäitja, piiriesindaja abi?
3. Eesti piiriesindaja töökorralduse alused ptk 1 p 4 teeb piiriesindaja tööd Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori juhendamisel. Saaksite palun loetleda mõned olukorrad, kui peadirektor on andnud teile mingeid konkreetseid juhendeid? Või on see pigem praeguses ajas formaalsus?
4. Kas peate praegust koostöövormi efektiivseks (plaanilised kohtumised) ja miks?
5. Mis ulatuses olete delegeerinud õigusi/kohustusi piiriesindaja asetäitjatele ning piiriesindaja abidele?
6. Eesti piiriesindaja töökorralduse alused ptk 2 lg 9 p 2 annab pädevuse muuta piiripunktide töörežiimi. Kas olete seda pädevust kasutanud? Kui JAH, siis miks ja millal?
7. Mille alusel komplekteerite oma meeskonna, eelkõige abide valik?
8. Kas olete tunnetanud mõne juhtumi lahendamisel, et on jäänud vajaka kultuuri erinevuste ning oskustes/tõdedest? Saaksite tuua mõne näite?
9. Kas piiriesindus funktsiooni täitmise eest on ette nähtud ka lisatasu?
8. Kas on olnud mõni juhtum, kui on jäänud tõendamata piirivahejuhtum seoses tõendamisele esitatud nõuetele (pole koostatud sündmuskoha vaatlusprotokolli olemuselt samad, kui akt ei vasta vastavalt KrMS kehtestatud nõuetele koostamise osas ning ei ole oma olemuselt kohtus tõend)?
10. On Teie tegevusaastate jooksul üles kerkinud mõni kitsaskoht, mida oleks Teie arvates ilmtingimata vaja muuta?
11. Kuidas hindate piiriesindajate omavahelist koostööd siseriiklikult (nt info vahetamine jne) 5 palli süsteemis?

- 1 - puudub
- 2 - pinnapealne
- 3 – rahuldav
- 4 – sisuline
- 5 – suurepärane

12. Kuidas hindate koostööd Vene Föderatsiooni piiriesindajaga 5 palli süsteemis?

- 1 - puudub
- 2 - pinnapealne
- 3 – rahuldav
- 4 – sisuline
- 5 – suurepärane

Täna vastamast!

LISA 5. INTEGREERITUD SÜNDMUSKOHA
VAATLUSPROTOKOLL JA ÜHISÜLEVAATUSE AKT

Politsei- ja Piirivalveamet

SÜNDMUSKOHA VAATLUSPROTOKOLL

Kriminaalasjas/väärteoasjas nr

Kuupäev/koht:

Uurimistoimingu algus:

....., juhindudes KrMS §-dest 86, 87 ja 147
(Menetleja ametniku ametinimetus ja nimi)

viis läbi sündmuskoha vaatluse:

1. SÜNDMUSKOHT:

.....
(kuriteo toimepanemise koht või koht, mis on seotud kuriteo toimepanemisega)

.....
.....
.....
.....

2. UURIMISTOIMINGUS OSALEB:

.....
(protokollija, asjatundja või muu isik, nende nimi ja kontaktaadress)

3. KASUTATUD TEHNIKAVAHENDID:

.....
(tehnikavahendi liik ja mark)

4. VAATLUSEGA TUVASTATI:

.....
(olustiku kirjeldus, avastatud eseme, dokumendi või muu objekti asukoht ja kirjeldus, kuriteojälje kirjeldus,
.....
avastamise koht ja viis; muud vaatlusandmed sh fotografeerimine ja videosalvestamine)

5. VAADELDUD OBJEKTIDE SUHTES RAKENDATUD MEETMED:

.....
(asitõendina kaasa võetud objekti nimetus, millesse pakitud ja objektile omistatud nr)

6. MÄRKUSED PROTOKOLLI KOHTA:

.....
(märkuste sisu või nende puudumine, protokoll loetud läbi isiklikult või loetud ette)

.....
.....

7. PROTOKOLLI LISAD:

.....
(viide skeemile, joonisele vm näitlikule materjalile; uurimistoimingu käigus protokollile juurde võetud objektid)
.....
.....
.....

Uurimistoimingus osalejaile (välja arvatud kahtlustatavale ja süüdistatavale) on selgitatud, et vastavalt KrMS §-le 214 võib kohtueelse menetluse andmeid avaldada üksnes prokuratuuri loal ja tema määratud ulatuses.

Uurimistoimingus osales tõlk, keda on hoiatatud, et oma ülesannete täitmisest alusetu keeldumise ja teadvalt valesti tõlkimise eest vastutab ta KarS §-de 318 ja 321 järgi.

Uurimistoimingu lõpp:..... [kuupäev; kellaeg]

[menetleja ametniku nimi] [tõlgi nimi] [protokollija nimi] [asjatundja nimi]

Uurimistoimingust osa võtnud[menetlusseisund ja nimi] keeldus protokollile alla kirjutamast, sest

.....
.....
.....[keeldumise põhjus].

.....
[menetleja ametniku nimi]

LISA 5.1

ÜHISÜLEVAATLUSE SKEEM PIIRIREŽIIMI RIKKUMISE KOHTA

Nr:

.....
(kuupäev ja kellaeg)

.....
(koht)

ÜHELT POOLT:
(teenistusaste; ametinimetus; ees- ja perekonnanimi)

TEISELT POOLT:
(teenistusaste; ametinimetus; ees- ja perekonnanimi)

Viisid läbi piirirežiimi rikkumise koha ühisülevaatuse ja on koostanud skeemi:

Joonis:

Ühisülevaatuse tulemusel tehti kindlaks:

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Lisa on koostatud kahes eksemplaris, eesti ja vene keeles. Mõlemad tekstid on identsed ja omavad sarnast jõudu.

.....
(allkiri)

.....
(allkiri)

PIIRIESINDAJATE ALLKIRJAD

KINNITAN

KINNITAN

VF PV piiriesindaja
vene – eesti piiril

EV PV piiriesindaja
eesti – vene piiril
.....piirkonnas